

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI ÇERÇEVESİNDE
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TESİSİ: TRAKYA ÖRNEĞİ**

Meliha BERBER

Haziran, 2023

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI ÇERÇEVESİNDE
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TESİSİ: TRAKYA ÖRNEĞİ**

Meliha BERBER

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Sezin İBA GÜRSOY

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Meliha BERBER

ÖZ

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI ÇERÇEVESİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TESİSİ: TRAKYA ÖRNEĞİ

Berber, Meliha

Yüksek Lisans, Uluslararası İlişkiler

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Sezin İba Gürsoy

Haziran 2023

Avrupa Yeşil Mutabakatı Avrupa Komisyonu'nun 2019 yılında duyurduğu iklim değişikliği ile mücadele etmek, çevre kirliliğini azaltmak ve doğal kaynakları sürdürülebilir şekilde yönetmek amacıyla hazırlanmış bir eylem planıdır. Bu eylem planı sadece Avrupa Birliği üye ülkeleri ile sınırlı kalmamakta sürdürülebilirliğin tesisi adına Türkiye-AB ilişkileri için de bir yol haritası oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak Türkiye'nin Mutabakat hedeflerine ne denli yakın olduğu ölçülmek istenmiştir. Bir başlangıç aşaması olarak bu tez Avrupa Yeşil Mutabakatı hedefleri ve eylemleri doğrultusunda Trakya bölgesindeki gelişmeleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bölgede 3 ilde resmi devlet kurumlarından toplam 15 uzman ve yöneticiyle yapılan yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği sonucu bölgede yapılan projelerin oldukça kısıtlı olduğu ve Mutabakat hedeflerinin çok az bir bölümü ile bağdaştığı tespit edilmiştir. Bu tez çalışması siyasi, ekonomik ve yasal perspektifleri içeren kapsamlı, disiplinler arası bir yaklaşım sunması açısından önemlidir. Ayrıca çalışmanın orijinalliği Avrupa Yeşil Mutabakat hedefleri ve eylemleri çerçevesinde Trakya bölgesi düzeyinde resmî kurumlar açısından bir envanter çıkarmasıdır. Açıkçası bu tez daha büyük örneklemle yapılacak ileriki çalışmalara bir basamak olabilir. Bu çalışma hem sürdürülebilirliğin tesisi hem de Türkiye-AB ilişkilerini olumlu yönden geliştirmeye katkı sunabilir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Yeşil Mutabakatı, Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Kalkınma, Trakya Bölgesi, Avrupa Birliği.

ABSTRACT

FACILITY OF SUSTAINABILITY WITHIN THE FRAMEWORK OF THE EUROPEAN GREEN DEAL: THE CASE OF THRACE

Berber, Meliha

International Relations

Supervisor: Doç. Dr. Sezin İba Gürsoy

June 2023

The European Green Deal is an action plan announced by the European Commission in 2019 to tackle climate change, reduce pollution and use natural resources sustainably. This action plan is not limited to European Union Member States, but also establishes a roadmap for Turkey-EU relations on behalf of the Sustainability Facility. Based on the opening of the Turkish settlement, the goals should be measured as closely as possible. As an initial step, this thesis aims to demonstrate the development of the Thracian region in line with the goals and actions of European Green Deal. As a result of the semi-structured interview technique with 15 experts and managers from public state institutions in 3 provinces in the region, it has been determined that the projects made in the region are very limited and are compatible with a very small part of the Green Deal targets. This thesis is important in that it offers a comprehensive and interdisciplinary approach that incorporates political, economic and legal perspectives. Furthermore, the uniqueness of this study is the inventory of Thracian regional level public institutions within the framework of the European Green Deal Goals and Measures. Clearly, this study could be a step towards future studies with larger samples. This effort can contribute positively to the development of both the Sustainability Facility and Turkey-EU relations.

Key Words: European Green Deal, Sustainability, Sustainable Development, Thrace Region, European Union.

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
TABLolar	x
ŞEKİLLER	xi

GİRİŞ	1
-------------	---

1. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK OLGUSUNUN ORTAYA ÇIKIŞI	7
1.1. Sürdürülebilirlik Kavramı	7
1.2. Sürdürülebilirliğin Tarihsel Gelişimi	12
1.3. Sürdürülebilir Kalkınma.....	16
1.4. BM'nin Sürdürülebilirlik Kalkınma Hedefleri.....	19
1.5. OECD'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	20
1.6. AB Belgelerinde Sürdürülebilirlik Olgusu	21

2. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK.....	23
2.1. Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Genel Çerçevesi	23
2.2. Avrupa Yeşil Mutabakat Hedefleri	27
2.2.1. 2030 ve 2050 için, Avrupa Birliği'nin İklim Hedeflerini Artırmak	28

2.2.2. Temiz, Ulaşılabilir ve Güvenli Enerji Sağlamak.....	31
2.2.3. Temiz ve Döngüsel Bir Ekonomi İçin Endüstriyi Harekete Geçirmek.....	32
2.2.4. Enerji ve Kaynak Verimli Bir Şekilde İnşa Etme ve Yenileme.....	37
2.2.5. Sürdürülebilir ve Akıllı Hareketliliğe Geçişin Hızlandırılması	39
2.2.6. “Tarladan Sofraya”: Adil, Sağlıklı ve Çevre Dostu Bir Gıda Sistemi Tasarlamak.....	41
2.2.7. Ekosistemleri ve Biyoçeşitliliği Korumak ve İyileştirmek.....	44
2.2.8. Toksik İçermeyen Bir Çevre İçin Sıfır Kirlilik Hedefi.....	46
2.3. AB Sürdürülebilirliği Tüm AB Politikalarında Anaakımlaştırma	48
2.3.1. Yeşil Finans ve Yatırımı Gözetmek ve Adil Bir Geçiş Garanti Altına Almak.....	48
2.3.2. Ulusal Bütçeleri Yeşillendirmek ve Doğru Fiyat Sinyalleri Göndermek.....	50
2.3.3. Araştırmaları Harekete Geçirmek ve Yeniliği Teşvik Etmek...	51
2.3.4. Eğitim ve Öğretimi Etkinleştirmek.....	51
2.3.5. Yeşil Yemin: 'Zarar Verme'	52
2.4. Küresel Bir Lider Olarak AB	52

3. BÖLÜM

SAHA ARAŞTIRMASI: TRAKYA ÖRNEĞİ	55
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	55
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	57
3.3. Araştırmanın Kısıtları.....	58
3.4. Araştırma Bulguları.....	59
3.5. Tartışma	66

3.5.1. ‘Tarladan Sofraya’: Adil, Sağlıklı ve Çevre Dostu Bir Gıda Sistemi Tasarlamak.....	67
3.5.2. Ekosistemleri ve Biyoçeşitliliği Korumak ve İyileştirmek	68
3.5.3. Toksik İçermeyen Bir Çevre İçin Sıfır Kirlilik Hedefi.....	69
3.5.4. Araştırmaları Harekete Geçirmek ve Yeniliği Teşvik Etmek...	70
SONUÇ.....	71
KAYNAKÇA	73
EKLER.....	81
<i>EK 1: ETİK KURUL İZNİ</i>	<i>81</i>
<i>EK 2: MÜLAKAT SORULARI</i>	<i>82</i>

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
age	: Adı geçen eser
agm	: Adı geçen makale
BM	: Birleşmiş Milletler
ev	: Çeviren
drl	: Derleyen
ed	: Editör
IUCN	: Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği
IPBES	: Biyoçeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Üzerine Küresel Değerlendirme Raporu
IPCC	: Hükümetler arası İklim Değerikliği Paneli
KLÜ	: Kırklareli Üniversitesi
OECD	: Ekonomik Kalkınma Ve İşbirliği Örgütü
TEN-T	: Trans –Avrupa Taşıma Ağı
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNFCCC	: Birleşmiş Milletler İklim Değerikliği ereve Sözleşmesi
WCED	: Dünya Ekonomik Kalkınma Komisyonu

TABLÖLAR

Tablo 1: Yazında “Avrupa Yeşil Mutabakatı”na Yönelik Yapılan Tezler . 56

ŞEKİLLER

Şekil 1: Avrupa Yeşil Mutabakatı	25
--	----

GİRİŞ

Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte iklim değişikliği çevre ve ekolojik düzeni tahrip etmektedir. Neo-liberal ekonomik politikaların doğayı geride bırakarak çevreye büyük zararlar verdiği ve sonuçlarının ise geri döndürülemez bir hal aldığı görülmektedir. Bu noktada adil, kapsayıcı ve aynı zamanda sürdürülebilir politikaların ve stratejilerin önemi giderek daha da artmaktadır. Çevresel sürdürülebilirliğin ve sürdürülebilir kalkınmanın kavramsal olarak daha iyi anlaşılması gerekmektedir.

Sürdürülebilirlik, en basit tanımıyla doğal kaynakların yerli yerinde kullanılarak gelecek kuşaklara aktarılması ve devamlılığının sağlanması olgusudur. Sürdürülebilirliğin tarihsel arka planına baktığımızda 18. yüzyıla kadar gittiği görülmektedir. Zaman içinde oldukça gelişme gösteren sürdürülebilirlik kavramı günümüzde küresel söylemlerde her alanda karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilirliğin her sektörde tesisini sağlamak için dünya üzerindeki sınırlı kaynakların etkin ve akılcı bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir.

Sürdürülemez uygulamalardan kaçınarak iklim ve çevre ile ilgili zorluklara yönelik Avrupa kıtasındaki ülkelerin girişimleri her daim öne çıkmaktadır. Avrupa Birliği'nin çevre ve iklim değişikliği politikalarında sürdürülebilirlik çerçevesinde çevre kirliliğini önlemek, doğal kaynakları ekolojik yapıyı bozmadan kullanmak, çevresel zararları kaynağında önlemek, çevreyi korumanın diğer sektörleri de bu onarım sürecine bütünleştirmek gibi amaçları bulunmaktadır¹. Bu noktada Avrupa Birliği'nin tüm üye devletlerinin uzlaşısı sağladığı Avrupa Yeşil Mutabakatı dünyayı daha yaşanabilir kılmak ve sürdürülebilir sistemler oluşturmak için bir yanıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeşil Mutabakat 2019 yılında ilanı ile iklim krizinin yol açtığı tüm sorunlara karşı sürdürülebilir politikalar içeren bir yol haritası

¹ Avrupa Birliği'nin Çevre Ve İklim Değişikliği Politikası', https://www.ab.gov.tr/fasil-27-cevre_92.html#:~:text=AB%20%C3%87evre%20m%C3%BCktesebat%C4%B1%2C%20hava%20kalitesi,ili%C5%9Fkin%20'yatay%20konular%C4%B1%20kapsamaktad%C4%B1r ,(Erişim:02.04.2023).

sunmaktadır. Avrupa'nın çevre alanındaki tüm politikalarına ek olarak daha geniş ve daha detaylı ilkelerle birlikte Avrupa'yı tüm kıtalar arasında küresel lider konumunu koruyarak; üretilen politikalarla ilk iklim 'nötr kıta' haline getirmeği amaçlamaktadır. Elbette iklim değişikliği ve çevresel tahribatlar yalnızca Avrupa'nın sorunları değildir. Küreselleşmenin etkisiyle artık tüm dünya ülkelerinde alarm vermektedir. Bu bağlamda Avrupa Yeşil Mutabakatı, Paris iklim anlaşmasının çok taraflı çerçeve olarak kalmasını sağlamaya devam ederek, sürdürülebilir ekolojik geçiş için kolektif çalışmalar yürütülmesini sağlamaktadır.

Mutabakat, aynı zamanda iklim nötr olma yolunda ilk olarak 2030 yılı kısa vadeli hedefi sunmuştur. Bu hedef doğrultusunda sürdürülebilir iklim mücadelesi için daha kapsamlı olan 'Fit For 55' paketini açıklamıştır. Mutabakatın genel çerçevesinin ilk önceliği olarak sıfır karbon hedefinin devamında, ekonomik büyümeyi kaynak kullanımından ayırmak, sınırlı kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanmak, AB'nin doğal sermayesini koruyarak insan sağlığı ve güvenliğini ilk sıraya koymak, toksik içermeyen çevre oluşturmak, biyoçeşitlilik kaybını önlemektir. Bu hedefler kapsamında mutabakat tüm AB politikalarında sürdürülebilir, adil, kapsayıcı, müreffeh bir Avrupa toplumu inşası oluşturmayı amaçlamaktadır. Mutabakat tüm bu süreçleri acil bir zorluk olarak görmekte ve bu sorunlara odaklanarak bu zorlukları fırsata çevirmeyi, dönüştürmeyi amaçlayan stratejiler üretmeyi hedeflemektedir. Oluşturulan stratejiler ile eylem planları, mevzuatlar, direktifler, yönetmelikler ile yol haritası tayin edilmiştir. Mutabakat politikalarının sürdürülebilir olması için ise halkın ve tüm ortak paydaşların katılımı gerekmektedir.

Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkileri tarihsel bir sürece sahiptir. 1959 yılındaki başvurudan günümüze kadar taraflar arasında birçok iş birliği programları yapılmış, müzakereler düzenlenmiş, anlaşmalar görüşülüp imzalanmıştır. Küresel konjonktürde Türkiye ve AB'nin farklı sektörlerdeki iş birliği giderek yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda 2020 yılından bu yana ilişkilerde iklim, çevre, tarım, güvenlik, göç, sağlık, bilim, araştırma, teknoloji ve yenilikçilik gibi alanlarda yüksek seviyede karşılıklı görüşmeler

yapılmıştır². Öte yandan AB ile Türkiye arasında önemli düzeyde ticari ortaklığı bulunmaktadır. 2022 yılında AB Türkiye'nin en önemli ticaret ortağı olarak 196,4 milyar dolar ticaret hacmi yakalamıştır³. 2019'da Avrupa'nın iklim ve çevre politikalarını sürdürülebilir kılmak için Yeşil Mutabakat metni yayınlanmıştır. Türkiye de bu süreçte mutabakatın sürdürülebilirlikte yeşil dönüşüme katkı sağlamak amacıyla Temmuz 2021'de resmi gazetede bir genelge yayınlamıştır⁴. Bu kapsamda Türkiye'nin sürdürülebilir ekonomiye geçişini sağlamak hem de Avrupa Yeşil Mutabakatında yer alan değişikliklere uyum sağlamak için T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından 2021 yılında Yeşil Mutabakat Eylem Planı hazırlanmıştır⁵. Türkiye'nin hazırladığı bu eylem planı aslında yeşil yatırımların, iklimle mücadele ve sürdürülebilir kalkınmanın taraflar arasında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Buradan yola çıkarak mevcut tez çalışması Avrupa Yeşil Mutabakatında yer alan 8 ana hedef çerçevesinde bu hedeflerin sürdürülebilirliğin tesisini sağlama hususunda Trakya bölgesine odaklanmaktadır. Çalışma bu bölge illerinin -Kırklareli, Tekirdağ, Edirne- Avrupa Yeşil Mutabakatı hedefleriyle uyumlu olup olmadığı veya ne kadar uyumlu olduğunu ölçmeye çalışmaktadır. Bu çerçevede Kırklareli, Tekirdağ, Edirne il merkezlerindeki devlet kurumlarında Mutabakatın hedeflerine ne denli uyum sağladığı araştırılmaktadır. Çalışmada ilk olarak ikincil verilerden yararlanılarak literatür taraması yapılmıştır. Daha sonrasında Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında sürdürülebilirliğin nasıl ele alındığı incelenmiştir. Literatür taramasının ardından araştırma kısmında ise nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği seçilmiştir. Sosyal Bilimlerde bir veri toplama tekniği olan görüşme (mülakat) soruların belirli bir ölçüte dayanarak

² 'Türkiye AB İlişkilerinin Tarihçesi', https://www.ab.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerinin-tarihcesi_111.html, Erişim:02.04.2023.

³ 'Yanı Başımızdaki Dev Pazar Avrupa Birliği', <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/yani-basimizdaki-dev-pazar-avrupa-birligi#:~:text=%C3%9Cikemiz%2C%202022%20y%C4%B1%C4%B1nda%20AB'nin,ihracat%C4%B1m%C4%B1zda%20ilk%20s%C4%B1rada%20yer%20almaktad%C4%B1r.>, (Erişim:02.04.2023).

⁴ 'Yeşil Mutabakat Eylem Planı', <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210716-8.pdf>, Erişim:02.04.2023.

⁵ 'Yeşil Mutabakat Eylem Planı', <https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf>, Erişim:02.04.2023.

hazırlanması, cevaplarının sistematik bir şekilde sıralanması ve analizi açısından önemlidir. Bu açıdan tez hazırlanırken önceden hazırlanmış, yapılandırılmış soru formu ve görüşme kılavuzu ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Soru formunda yazılı sorular, görüşme formunda ise araştırma için gerekli olan etik kurul raporu ve konunun kısa bir açıklaması bulunmaktadır. Soruların niteliğine göre, belirli uzmanlık alanları içeren sorular için uzman görüşüne başvurulmuştur. Daha zengin veri elde etmek için konuyla ilgili bilgiye sahip olan kişilere ulaşmak için başka kimlerle görüşülebileceğini sorarak kartopu tekniği ile farklı uzmanlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Mülakatlar, Ekim 2022 - Mart 2023 tarihleri arasında pandemi nedeniyle hem yüz yüze hem de sanal ortamda olmak üzere iki yönlü şekilde gerçekleştirilmiştir. Verilerin kaydedilmesi kısmında ise sözlü olarak sorulan sorulara karşılık alınan cevaplar ses kaydı ile alınmıştır. Ses kaydına izin verilmeyen durumda ise yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Mülakatlarda görüşülen kurumlar şu şekildedir: Kırklareli il merkezinde, Trakya Kalkınma Ajansı Yatırım Destek Ofisi, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, İl Orman İşletme Müdürlüğü, İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, İl Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, İl Belediyesi ve alt birimleri, Edirne İl Tarım Ve Orman Müdürlüğü. Bu kurumlardan toplamda 15 uzman ve yönetici düzeyinde çalışan kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bu tez üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde sürdürülebilirliğin kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Sürdürülebilirliğin terminolojik kökenine inilerek tarihsel arka planı ortaya koyulmuştur. Sürdürülebilirliğin ortaya çıkma sebeplerine değinilerek sürdürülebilirliğe neden ihtiyaç duyulmuştur sorusuna yanıt aranmıştır. Kaynakların sınırsız kullanılması, yenilenemeyen enerji sarfiyatı, artan çevre kirliliği ile sürdürülebilirliğin nedenli gerekli olduğu açık bir şekilde anlatılmıştır. Tezin bu bölümünde sürdürülebilirlik kalkınma kavramının düşünsel temeli ve uluslararası sistemdeki ve farklı kurumlardaki yerine değinilmiştir.

İkinci bölümünde ise iklim krizinin sonuçları ve bu doğrultuda sürdürülebilir politikalar öneren en güncel metin Avrupa Yeşil Mutabakatının genel çerçevesi açıklanmıştır. 2050 yılına kadar sürdürülebilir politikaları ve

gelecek vizyonu ile çizdiği yol haritası anlatılmıştır. Mutabakatın 8 ana hedefi ile bu hedeflerin AB politikalarında ana akımlaştırma eylem planlarına yer verilmiştir. Bu bölümde Mutabakatın Türkçe çevirisinden (Yeşil Düşünce Derneği) yararlanılmıştır⁶. Tezin üçüncü bölümü ise saha araştırmasının yapıldığı bölümdür. Bu bölümde Avrupa Yeşil Mutabakatı Çerçevesinde üretilen politikaların Trakya örneği kapsamında Kırklareli il merkez, Tekirdağ il merkez ve Edirne il merkezi olmak üzere devletin resmi kurumları üzerinden uyum sürecinin hangi aşamada olduğu ve uyumlaşmayı nasıl yürütüldüğü incelenmiştir. Veriler saha araştırmasında katılımcılarla yapılan mülakatlar sonucu elde edilmiştir. Yapılan mülakatlar sonucu görüşülen kurumlarda Avrupa Yeşil Mutabakatın ve AB müktesebatı ile ilgili belirli düzeyde bilgiler edinilmiştir. Görüşülen il düzeyinde kurumların Avrupa Yeşil Mutabakat kapsamında belirlediği hedefler içerisinde uygulamada olan plan ve projelerin bilgileri alınmıştır. Alan araştırması kısmında edinilen bilgiler derlenerek Trakya örneği olarak seçilen illerin Mutabakatta yer alan hedeflerin ne kadarına uyum sağladığı gösterilmiştir. Bu doğrultuda tez hem literatürden yararlanmış hem de saha çalışması yaparak konuyu doğrudan gözlemle imkânı yaratmıştır.

⁶ Avrupa Yeşil Mutabakatı'. <https://www.yesildusunce.org/avrupa-yesil-mutabakati-turkce-cevirisi-yayinlandi/> ,(Erişim:17.05.2023).

1. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK OLGUSUNUN ORTAYA ÇIKIŞI

1.1. Sürdürülebilirlik Kavramı

Sanayi Devrimi ile başlayan ve günümüze kadar devam eden çağ olan Antroposentik çağ, insanı üstün gören bir anlayış olmuştur. Doğanın ucuz bir hammadde olarak ve bedava görüldüğü uzun bir zamanın sonunda gelinen noktada, ekolojik faaliyetlerde devrim ile beraber insan –doğa ilişkilerinde kırılma noktası başlamıştır. Ancak, insan ve doğal çevresi arasında, insanoğlunun yaradılışından itibaren doğrudan oluşan ilişki var olmuştur. İnsan adeta doğanın bir parçası sayılmış, bu ikili ilişki sömürüye dayanmadan ilerlemiştir. Zira insanın doğal çevresini sömürme ve ele geçirme arzusu insanın hükmetme ve egemen olma amacıyla yön değiştirerek, farklı biçimlere bürünmüştür.

İnsan – çevre arasındaki kırılma anı endüstriyel üretimle tamamen kopma noktasına gelmiştir. Üretim faaliyetlerini esas alarak güdülen ekonomik faydacılıkla, küreselleşme ile birlikte hız kazanmıştır. Toplumların endüstrileşme süreci beraberinde üretim için çevrenin kontrolü ve kaynakların sömürülmesini zorunlu hale getirmiştir. Diğer bir ifadeyle toplumlar üretim faaliyetlerini gerçekleştirirken hem çevre üzerinde hakimiyet kurma hem de çevrede var olan kaynakları kullanarak toplumsal yapılarını inşa etmeye devam etmişlerdir.

Ancak bir tarafta toplumların refahı, ekonomik kalkınma talepleri karşısında, doğal kaynakların korunması konusunda ve nasıl kullanılması gerektiği sorusunu sormaktadır. Zira endüstrileşme ile toplumların çevresel hakimiyet kurma ve kaynakları üretim faaliyetlerinde kontrolsüz kullanma hareketi, çevresel sorunların ortaya çıkmasını sağlamıştır. O zaman endüstrileşme ile çevresel sorunların ortaya çıkmasında yakın bir ilişki kurulabilir.

Öte yandan toplumların modernleşme ve endüstrileşme sürecinde, çevresel sorunların çıkışında önemli rolleri vardır. Modernleşme ile başlayan

üretim taleplerindeki artış çevresel faktörler ile ekonomik faktörlerin birbirleriyle çatışma halinde olduğunu göstermiştir⁷.

Modernizm çevresel değerlerin dikkate alınmadığı dönemi ifade ederken günümüzün dönemi Post-Modernizm yani modernizm sonrası dönem çevresel temelli “doğaya dönüş olgusu” olarak adlandırılmaktadır⁸. Nitekim çevresel sorunların krizlere dönüşmesi modernleşme döneminde yaşanmıştır. Böylece çevresel krizler, sanayileşmenin artması ve teknolojinin gelişimi ile çözümleri beklenirken, tam tersi olmuş ve çevresel sorunlar artmıştır.

Ulrich Beck modern dönem toplumlarını “Risk Toplulukları” olarak nitelendirmiş, bu teori içinde, riski yedi belirgin özellikle açıklamıştır. Devletlerin, kendi maddi çıkarları adına doğaya zarar vermekte olduğunu, bu durumun küresel ısınmaya sebep olacağını ileri sürmüştür. İklim değişikliği nedeniyle meydana gelen kasırga, fırtına ve sel gibi doğal afetlerin devlete zarar vereceğini; böylece devletlerin maddi kazanç uğruna doğaya verdiği zararın kendisine geri dönmesine neden olacağını savunmuştur⁹. Beck, çevresel sorunları risk toplumu bağlamında incelerken, çevresel felaketlerin geri döndürülemez yapıya dikkat çekmektedir. Bu durumda günümüzde bireylerin doğa ile ilişkisini tekrardan gözden geçirmesi gerektiği konusunda uyarılar yapmıştır. Zira artan sanayileşme sonucu birey, doğa üzerinde üstünlük kurmaya çalışmaktadır. Öte yandan çevresel sorunların, yalnızca doğa ile ilgili bir durum olmadığını, insanlığın doğa ile kurduğu yanlış ilişki sonucunda ortaya çıkan bir durumdan kaynaklandığını belirtmiştir¹⁰.

Nature dergisinde yayımlanan araştırmaya göre Wismann 2020’de yaptığı açıklamada insan yapımı nesnelerin ağırlığının yeryüzündeki bitki

⁷ Muammer Tuna, ‘Küresel Çevre Hareketleri’, Anadolu Üniversitesi Yayıncılık, 5. Baskı, Haziran 2016, ss.110.

⁸ A. g. e. Tuna, ss.109.

⁹ Hüseyin Koçak, Kamile Memiş, ‘Ulrich Beck’in Risk Toplum Teorisi Bağlamında Güvenlik ve Özgürlük İkilemi’, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* / Cilt: 19, Sayı: 2, Aralık 2017, ss.257-258, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/403930> (Erişim:04.01.2022).

¹⁰ A. g. e. Koçak ve Memiş, ss.261.

veya hayvanların ağırlığını geçeceğini iddia etmektedir.¹¹ İfadeden de anlaşılacağı gibi insanoğlunun üretim ve tüketim alışkanlıklarının değişmesinden dolayı gezegene verdiği zararların 2020 itibariyle doruğa ulaştığı görülmektedir. Çevrenin bozulduğu ve yeryüzündeki canlıların ağırlığının, ormanların ve doğal ortamların kaybı nedeniyle giderek azaldığı gözlemlenmektedir. Böylesi bir felaketi yaratan insanoğlu küresel kapitalizmle tüketim ihtiyacı ile beraber artan üretim ve tüketim talepleri ekonomik kalkınmanın ana hedefleri haline gelmiş, kapitalist gelişme, teknolojik gelişme ve endüstriyel gelişme ile beraber hızlı nüfus artışı da bu üretim ve tüketim taleplerini karşılama adına kontrolsüz ilerleme göstermiştir.

Dünyanın sınırlı doğal kaynaklarının, artan insan nüfusunun ihtiyaçlarını karşılamaya yetmeyeceği konusu eskilerden beri tartışmalı bir konudur. 1800'lerin başında İngiliz politik iktisatçı Thomas Malthus'un çalışmalarıyla başlamıştır¹². “*An Essay on the Principle of Population*” Nüfus Üzerine Bir Deneme adlı kitabında (1798) ‘de Thomas Maltus’un dünya nüfusu ve gıda miktarı üzerine en bilinen önermesi olan, nüfusun kontrol altına tutulmadıkça, geometrik bir hızla artacağı ancak gıda miktarının ise aritmetik bir oranda artış göstereceği yönündedir. Dünyanın mevcut nüfusunu örneklerken, herhangi bir sayı olarak (milyon) kişi olarak, ele alındığında, insan türünün artış oranının geometrik artışının -----1,2,4,8,16,64,128... vs. karşılığında gıda miktarının ise ----1,2,3,4,5,6,7,8...vs. olarak ifade ederken iki bin yılda üretilen ürünlerde çok büyük bir artış olsa bile, nüfus ve geçim düzeyi arasındaki farkın neredeyse hesaplanamaz olacağını öngörmüştür¹³. Sürdürülebilir kaygısını nüfus ve gıda parametreleri üzerinden açıklamaya çalışmıştır diyebiliriz. Zira bu tezi insan türünün kontrolsüz artışı uzun

¹¹ Helen Briggs. (2020), ‘Antroposen Çağı: İnsan yapımı nesnelerin ağırlığı dünyadaki tüm canlıların ağırlığını aştı.’, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55252792> (Erişim:18.12.2021).

¹² Yasemin Gedik, ‘Sosyal, Ekonomik Ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma”, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences* C.3,S.3,2020,ss.199,<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1200582>

¹³ Thomas R. Maltus. ‘Nüfus Üzerine Bir Deneme’,(ed), Sevil Zengin, Gece Kitaplığı, 2018, Ankara ss.38

dönemdeki kaynakların ciddi oranda azalmasına, salgın hastalıkların yaşanmasına, kıtlıkların yaşanacağına işaret ederken, bu bağlamda insan nüfusunun sürekli büyüyerek artmasının ekoloji ve ekonomi üzerinden değerlendiren ilk isim olarak gösterilebilir¹⁴.

BM 2019 yılı verilerine göre; dünya nüfusunun 2050 yılına kadar 2 milyar artacağı ve 2100 yılında, 3,2 milyar artarak, 10,9 milyar olacağı açıklanırken 2064 ise nüfusun “pik” yapması beklenmektedir. 2064’te 9,73 olacağı 2100’de 11,1 milyar olacağı açıklanmaktadır¹⁵.Dünyadaki ivmelenen nüfus artışı kapitalist ekonomi için yükselen üretim trendini doğurmuştur.

Sanayi sonrası kapitalizmin gelişmesiyle temel ihtiyaçları tüketmekten ziyade, tüketicilerin taleplerine karşılık yaratılan arza karşılık gerçekleştirilen üretimle, kitlesel tüketim toplumu yaratılmış oldu ¹⁶.Böylece küresel tüketicilik olgusu, tüketim toplumunu yaratırken, sürekli artan ve çeşitlenen tüketim sınırsızlığı sürdürülemezliği küresel düzeye ulaştırmıştır.

Modern dönemin ve batı endüstri toplumunun insanı üstün gören paradigmasına karşın Dunlap ve Catton (1994)’te bu paradigmayı Batı Kültürünün Egemen Toplumsal Paradigması olarak görmüş, eleştirel ve çevreci görüşler ortaya atmışlardır. Catton (1982)’de *Overshoot* “Yanlış Hedef” kitabında batılı endüstri toplumlarının doğal kaynakların sömürülmesine dayalı bir tüketim kültürü yarattığını, bu tüketim kültürünün de doğal çevre açısından yıkıcı etkiye sahip olduğunu açıklamıştır.

Özellikle insan refahını hedefleyen endüstriyel üretimlerin bu aşamada kirlilik, hava ve su kirlenmesi, sera etkisi, küresel ısınma gibi pek çok etkiyle beraber çevreyi tahrip ettiği bunun sonucunda da toplumsal sorunlara sebep olduğunu göstermektedir¹⁷. Öte yandan modernleşmenin temel hedefi olarak

¹⁴ Doğukan Kaçaker. ‘Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekonomik Büyüme ve Ekolojik Bozulma İlişkisi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2021.

¹⁵ ‘Dünya 2021 yılına 7.8 milyar kişiyle giriyor.’, <https://www.dw.com/tr/d%C3%BCny%C4%B1na-78-milyar-ki%C5%9Fiyle-giriyor/a-56011588> (Erişim: 22.12.2021).

¹⁶ Yavuz Odabaşı. ‘Tüketim Toplum’, Ekonomi Sosyolojisi, (ed): Veysel Bozkurt, Fatime Güneş, Haziran (2012).ss:183.

¹⁷Muammer Tuna. ‘Çevreciliğin Teorik Temelleri’, Çevre Sosyolojisi, Anadolu Üniversitesi Yayını 5. Baskı, Haziran 2016, ss.29.

görülen insan hedefini aşarak, insanlığın varoluşunu tümünden tehdit eden bir durum yaratmıştır. İnsan refahını hedef almışken, bunun yerine doğal çevreyi “vurduğunu” belirterek bu olguyu ; ‘Yanlış Hedef’ olarak adlandırmıştır¹⁸.

Nitekim bu görüşle benzer bir görüş ortaya atan Post-Modern topluma atfedilen, kapitalizmin kontrol edilemeyen bir tüketim kültürünü yarattığını ifade eden Morales'in Birleşmiş Milletler üye temsilcilerine çevre konusunda 2007’de yazdığı mektupta;

"Toprak Anamıza saygı duyalım"

“Kardeş Başkanlar ve Birleşmiş Milletler Devlet Başkanları, Dünya iklim değişikliği nedeniyle ateş altında ve hastalık “kapitalist kalkınma modeli”.10.000 yıldan fazla bir süredir gezegendeki karbondioksit (CO₂) seviyelerindeki değişim yaklaşık %10 iken, endüstriyel gelişimin son 200 yılı boyunca karbon emisyonları %30 arttı. 1860'tan beri, Avrupa ve Kuzey Amerika CO₂ emisyonlarının %70'ine katkıda bulunmuştur. 2005, bu gezegende son bin yılın en sıcak yılıydı. Farklı araştırmalar, incelenen 40.170 canlı türünden 16.119'unun yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu göstermiştir. Sekiz kuştan biri sonsuza kadar ortadan kaybolabilir. Dört memeliden biri tehdit altında. Her üç sürüngenden biri yok olabilir. Her on kabukludan sekizi ve dört böcekten üçü yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Gezegen tarihinde canlı türlerinin yok olmasının altıncı krizini yaşıyoruz ve bu vesileyle yok olma hızı jeolojik zamanlardan 100 kat daha hızlı”.dedi¹⁹.

Mektubun devamında sürdürülemezliğin nedenlerini sıralarken ulus ötesi çıkarların, mantıksız tüketimcilikle beraber aslında kar elde edebilmek için neyi tükettiğimizin farkında olmadığımızı göstermiştir.

Sürdürülebilirlik kavramı bundan dolayıdır ki önem arz etmektedir. Sürdürülebilirlik, en basit şekliyle doğal kaynakların yerinde kullanılarak gelecek kuşaklara aktarılması ve devamlılığının sağlanması olarak ifade edebiliriz. Sürdürülebilirlik kavramı Türkçe literatürde sürekli, devamlı olma kabiliyeti veya bu beceriye sahip olma anlamları taşımakla beraber latince ise “sustain” kelimesinde karşılık bulmuştur²⁰. İngilizcede ise “sustainable

¹⁸ A. g. e. Tuna. ss.30.

¹⁹Eva Morales. ‘Toprak Anaya Saygı Duyalım’, (2007). <http://boliviarising.blogspot.com/2007/09/lets-respect-our-mother-earth.html?m=1> (Erişim:18.12.2021).

²⁰ Hüseyin Şen ve öte. ‘Sürdürülebilirlik Üzerine Tarihsel ve Güncel Bir Perspektif’, Ekonomik Yaklaşım, C. 29, S.107 (2018), ss.5.

development” kavramının Türkçeye çevrimi olarak “sürdürülebilir gelişme” olarak karşımıza çıkmaktadır²¹. Bozlağan’ın aktardığına göre; sürdürülebilir gelişme Kent Bilim Terimleri sözlüğünde çevre değerlerinin ve çevrede bulunan kaynakların bilinçli bir şekilde, akılcı yöntemlerle bugün ve sonraki nesillerin yararları gözetilerek, ekonomik gelişmenin sağlanmasını amaç edinen çevreci bir görüş olarak öne çıkmaktadır²². Dolayısıyla sürdürülebilir bir yaşam çevrenin korunmasıyla beraber, çevresel kaynakların hem şuan hem de gelecek kuşakların haklarını gasp etmeden oluşturulması geleneğidir.

Diğer bir değişle salt olarak güdülen ekonomik faydacılık çevreyi geride bırakarak ilerlemiştir. Ekolojik dengelerin bozulmaya başladığı ve kalkınma –çevre arasında makasın iyice açıldığı fark edilmeye başlanmıştır. Kaçaker’in aktardığına göre; ekonomi ve ekolojik bozulma arasında yakın bir ilişki vardır. Ekonomik büyüme eğilimleri ülkeler arası ve yerel olmakla beraber sosyal adaletsizliği arttırmada, aşırı tüketimi teşvik etmede, çevre kirliliğinin kötüleşmesinde ciddi etkileri bulunmaktadır²³. Ekolojik dengenin bozulması çevresel tahribatları gün yüzüne çıkartmış, bu tahribatlar ise günümüze kadar evrilerek geri döndürülemez bir hal almıştır. Bu noktada çevre ve ekolojiyi tehdit eden sorunlara karşı bütüncül bir çözüm arayışı zorunluluğu oluşmuş ve sürdürülebilirlik kavramının önemi anlaşılır hale gelmiştir.

1.2. Sürdürülebilirliğin Tarihsel Gelişimi

Kavram 20.yy sonlarında literatüre girse de aslında 18.yy kadar gitmektedir. Sürdürülebilirliğin mucidi sayılan Hans Carl von Carlowitz ölümünden 1 yıl önce 1713’te, “*Sylvicultura O economica*” ilk orman bilimi çalışması olarak kabul edilir ve sürdürülebilirlik fikrinin başladığı yer olarak

²¹ Recep Bozlağan. ‘Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı’, Journal of Social Policy Conferences, S.50 .(2005), ss.1012.

²² Recep Bozlağan. ‘Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı’, Journal of Social Policy Conferences, S.50 .(2005), ss.1012.

²³Doğukan Kaçaker. ‘Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekonomik Büyüme ve Ekolojik Bozulma İlişkisi’, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisan üstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (2021).

bilinmektedir ²⁴. ‘Sürdürülebilirlik’ kelimesinin filolojik kökeni Almanca diline dayanmaktadır diyebiliriz.

Öyle ki; 1713’te yayımlanan Hans Carl Von Carlowitz tarafından yazılan ‘Sylvicultura Oeconomica’ kitabında yaşadığı yerdeki çukurların genişletilmesi, cevher çıkarılması, eritme fabrikalarındaki kömürle çalışan fırınların olması ve bunların çalışması için odun ihtiyacının olması. Var olan sorun ise odun kullanılarak ormanların yok edilişiydi. Kitabında sürdürülebilirlik kelimesi tam olarak geçmese de Alman orman bilimi ve aynı zamanda sürdürülebilirlik kavramı 19. yy ‘da onun sayesinde kabul görmüştür. Ormanların sürdürülebilirliğine dikkat çeken Carlowitz, kitabı sayesinde sürdürülebilirlik kavramı ormancılık literatürüne girmiştir. Ormancılıkta kullanılmaya başlanan kavram 20.yy başlarında ise balıkçılığın korunması için de kullanılmaya başlanılmıştır.

Çevresel koruma çabaları ve çevreye duyarlılık son yıllarda fazlasıyla önemli bir konu haline geldi. Çünkü çevreye verilen tahribat 20.yy’ın başlarında artış yaşanırken büyüme ve çevre dengesinin kurulması konusunda çevrenin korunması adına büyümenin durdurulması adına fikirler öne sürülmüştür. Bu bağlamda ilk çalışmalar olarak Meadows vd tarafından 1972 tarihinde “*Büyümenin Sınırları*” (*Limits to Growth*) ve Schumacher’in 1974 tarihli “*Küçük Güzeldir*” (*Small is Beautiful*) çalışmalarıdır²⁵.

Ekonomik ve doğal çevrenin karşılıklı bağımlılığının kalkınma politikalarında ele alınmasının gerektiğini belirten ilk rapor 1972 yılında Meadows vd tarafından oluşturulan “*Büyümenin Sınırları*” başlıklı çalışmadır. Çalışma şu soruya yanıt aramaktadır:

²⁴ Ulrich Grober, ‘Sürdürülebilirliğin Mucidi, https://web.archive.org/web/20190620143155/https://www.zeit.de/1999/48/Der_Erfinder_der_Nachhaltigkeit, (Erişim:04.04.2023).

²⁵ Hüseyin Gül, ‘Kentleşme, Çevre, Yerel Politika ve Sürdürülebilirlik’, Çevre Sosyolojisi,(ed).Muammer Tuna, Anadolu Üniversitesi yayını No:2482, 5.Baskı, (2016).ss.174.

“Hızlı nüfus artışı, gıda üretim şekli, sanayileşme hızı, çevre kirlenmesi ve yenilenemez doğal kaynakların tükenme hızı sorunları bugünkü seyrinde ilerlerse önümüzdeki yüzyıl içinde ekonomimizi nasıl bir gelecek bekliyor?

Bu sorunun cevabına ilişkin tespitler ise şu şekildedir:

- *Dünya nüfusunda, sanayileşmede, çevre kirlenmesinde, gıda üretiminde ve doğal kaynakların tükenmesinde bugünkü büyüme eğilimi sürecektir. Olasılığı en fazla sonuç, gerek nüfusta, gerekse üretim kapasitende oldukça ani ve kontrol altına alınmayan bir düşüşün ortaya çıkmasıdır.*
- *Bu büyüme eğilimini değiştirme ve gelecekte uzun süre devam edebilecek çevresel ve ekonomik bir denge kurma olanağı vardır. Dünya çapında bir denge, dünya yüzeyindeki her bireyin temel maddi ihtiyaçlarına doyumunu sağlayacak ve her bireyin beşeri potansiyelinin geliştirilmesi için eşit fırsata sahip olmasına olanak verecek biçimde tasarlanabilir.*
- *İnsanların, birinci sonuç yerine ikinci sonucu elde etmek için çaba harcamaya karar vermeleri halinde, ne kadar çabuk harekete geçerlerse, başarı olasılıkları da o ölçüde artacaktır.²⁶*

İklim değişikliğinin daha o kadar önemsenmediği ve çevre bilincinin henüz tam olarak gelişmediği ve ancak çevreyi azami ölçüde tüketen ve kirlüten birçok teknolojik gelişmenin yaşandığı 1970’li yıllarda dünyanın taşıma kapasitesinin yüz yıl daha dayanamayacağına ilişkin realist tahminlerde bulunulmuştur. Ancak bu kötü gidişin dünya genelinde sağlanacak bir denge ile önlenebileceği iddia edilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere “Büyümenin Sınırları” raporunda adı konmadan sürdürülebilir kalkınmadan söz edilmiştir.

Genellikle bu kavram çevre boyutuyla ilintili olsa da artık tüketiciler olarak bizlerin ve aynı zamanda ekonomik, sosyal, toplumsal olarak kamu

²⁶ Nurettin Peşircioğlu, *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi* “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri: Küresel Verimlilik Hareketine Doğru”355,(2016).

kurumlarının yanı sıra her kesimi ilgilendiren bir kavram haline gelmiştir. Öncelikle yapılması gereken bu konu hakkında farkındalık yaratmak olmalıdır. Ancak diğer taraftan konuya ilişkin bilgi ve birikimin yeterli olmadığı görülmektedir. Farkındalığın oluşması içinse doğru bilgiye kolayca erişim elzemdir. Böylece sürdürülebilirliğin tüm boyutlarıyla sürdürülebilir toplumlar oluşur. Sürdürülebilir bir yaşam için “Bilgi Toplumu”²⁷’na ihtiyaç duyulurken, bilgi toplumunun oluşması içinde sürdürülebilirliğin, çevresel ekonomik ve toplumsal olmak üzere bu üç boyutuna ihtiyacı vardır.

Günümüzde sürdürülebilirlik kavramı birçok platformda tartışılmalıdır. Sürdürülebilir çevre, Sürdürülebilir ekonomi, Sürdürülebilir kalkınma, Sürdürülebilir eğitim bunlardan bazılarıdır. Nitekim sürdürülebilirlik kavramı hangi platformda olursa olsun “korumak” ya da “aşağıdan desteklemek” anlamları taşımaktadır²⁸.

Diğer bir deyişle çevre, ekonomi, kalkınma, eğitim gibi tüm bu kavramlar korunduğu ve desteklendiği sürece sürdürülebilir olup devamlılığı sağlanabilir. Ancak insanoğlunun ekonomik faydacılığı gözeterek “büyümek” anlayışı sanayi devrimiyle beraber günümüzü de kapsayan süreçte çevre ve doğayı ne kadar tahrip ettiği gözler önündedir. Ekonomik kalkınmayı ifade eden büyüme kavramı refah seviyesi ile ölçülmektedir. Diğer bir ifadeyle ekonomik olarak büyüyen devletler yaşam için ideal olan kalkınmayı sağlamış sayılabilmektedir. Ancak yalnızca ekonomik büyüme için yapılan üretim ve tüketim faaliyetleri çevreyi arkada bırakarak devam etmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle günümüzde global ticaretin ulaştığı aşırı yoğunlukla beraber giderek Sürdürülebilirlik kavramı önemli bir kavram haline gelmiştir.

Bu bağlamda birçok sürdürülebilirlik kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

²⁷“Bilgi Toplumu” 1960’lardan sonra Drucker’ın “endüstri toplumu” yerine yükselen yeni toplumu tanımlamak için kullandığı kavramdır.

²⁸ Ecehan Özmehmet. ‘Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları’, *Yaşar Üniversitesi E-Dergi*, C.3, S.12 (2008), ss.1855.

Shrivastava (1995) Sürdürülebilirliği; Kaynakların tükenmesi ve enerji maliyetlerindeki dalgalanmalar sonucu ürün yükümlülükleri, kirlilik ve atık yönetimi ile ilgili uzun vadeli riskleri azaltma potansiyeli olarak tanımlamaktadır²⁹.

Bu tanımlamalar arasında 1970'lerin ortalarında Sürdürülebilirliğe dikkat çeken Gilman, "yıldızların bekleyebileceğini, ancak gezegenin bekleyemeyeceğini" kararlaştırmasıyla³⁰ kavrama vurgu yapmıştır. Diğer bir ifadeyle merak edilen her şey bekletilebilir ancak içinde bulunduğumuz ve yaşam kaynağımız olan gezegenimizdeki sorunların çözümleri ertelenemez, ötelenemez çıkarımı ortaya çıkmaktadır.

Gilman'a göre sürdürülebilirlik; bir toplumun, ekosistemin bağlı olduğu sistemin temel kaynaklarının tükenmesi veya aşırı yüklenmesi yoluyla düşüşe zorlanmadan belirsiz bir gelecekte işlemeye devam etme kabiliyeti anlamına gelmektedir³¹.

1.3. Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir kalkınma düşünsel temelini 1970'lere götürülmektedir. Zira 1970'lerin çağdaş çevreci anlayışının ortaya çıkmasıyla ekonomik büyüme ve çevre dengesini kurmayı amaçlamıştır. Kavram ilk kez çevre ve küresel ölçekte 1971'de İsviçre'nin Founex şehrinde gerçekleştirilen bir uzmanlar panelinde ele alınmış ve yayınlanan raporda; çevre sorunlarının nedenlerini, endüstrileşmiş ülkelerin üretim ve tüketim faaliyetlerinden, yoksulluk ve az gelişmişliğinde çevre sorunlarına neden olduğu görüşü ortaya

²⁹ Yasemin Gedik, 'Sosyal, Ekonomik Ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma', *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences* C.3,S.3,2020,ss.207,<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1200582>,(Erişim:02.101.2022).

³⁰ Robert Gilman, https://www-context-org.translate.google/about/who-we-are/robert-gilman/?x_tr_sl=en&x_tr_tl=tr&x_tr_hl=tr&x_tr_pto=sc ,(Erişim:13.12.2021).

³¹ Robert Gilman, 'Sürdürülebilirlik', 1992 UIA/AIA 'Sürdürülebilir Topluluk Çözümleri Çağrısı'ndan Robert Gilman tarafından ifade edilmiştir. <https://www.context.org/about/definitions/#uia-aia-declaration> ,(Erişim:13.12.2021).

çıkıştır³². Küresel ölçekte çevre sorunlarının görünürlüğünü sağlayan bu panel sürdürülebilir kalkınma düşüncesinin meydana gelmesinde önemli bir yere sahip olmuştur diyebiliriz. Panel daha sonra ki küresel süreçte uluslararası kamuoyunun dikkatini çekerek birçok konferanslara imza atmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkışında, Batı’da çevre ve ekonomi arasındaki ilişkinin giderek daha karmaşık bir hale gelmesi etkili olmuştur. Hem iktisatçıların hem de çevreci grupların doğanın mevcut iktisadi sistemi kaldıramayacağı konusundaki görüşlerinin artmasıyla, sürdürülebilir bir ekonomik konusundaki arayışlar da artış göstermiştir³³.

Kavram daha sonra 1980 yılında Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (*International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources* –(IUCN) tarafından hazırlanan Dünya Koruma Stratejisi (*World Conservation Strategy*) ‘nde geçmiştir. Geniş kullanım alanı ise 1987 yılında Dr. Gro Harlem Brundtland’ın başkanlığındaki Çevre ve Kalkınma Birleşmiş Milletler Dünya Komisyonu (WCED), tarafından hazırlanan ve Brundtland raporu olarak bilinen “Ortak Geleceğimiz” dir³⁴. Bu raporda tanımlanan şekliyle sürdürülebilir kalkınma;

“Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını giderme kapasitelerini yok etmeden bugünkü nesillerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi” dir.³⁵.

Raporu içeriğine bakıldığında yoksulluğun ortadan kaldırılması, doğal kaynaklardan elde edilen yararın dağılımında eşitliğin sağlanmasını, nüfus

³² Derya Altunbaş, “Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye’deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış”, *Yönetim Bilimleri Dergisi, C.1*, s.1-2.ss.104.(2003) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/46441> ,(Erişim:20.12.2012).

³³ Selim Kılıç, ‘Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Ekonomik Boyutuna Ekolojik Bir Yaklaşım’, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No:47*. (Ekim 2012). ss.204. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/5697> ,(Erişim:30.12.2021).

³⁴ Onur Yeni, ‘ Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması’, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16/3 (2014) ss.184. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/287214> ,(Erişim:02.01.2022).

³⁵ Hüseyin Gül, ‘Kentleşme, Çevre, Yerel Politika ve Sürdürülebilirlik’. Çevre Sosyolojisi, Anadolu Üniversitesi Yayınları,5. Baskı, Haziran 2016,ss.175.

kontrolünü ve çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesini sürdürülebilir kalkınma ilkesi ile doğrudan ilişkilendirmektedir.

Öte yandan “Ortak Geleceğimiz” raporu, sürdürülebilir büyümenin temel ve aynı zamanda birbirinden ayrılamaz üç unsuru ile bağlantılıdır. Bunlar, çevre koruma, (çevresel sürdürülebilirlik) çevreye zarar vermeyen ekonomik büyüme (ekonomik sürdürülebilirlik), sosyal eşitlik unsuru olan (sosyal sürdürülebilirlik) tir. Toplumsal, çevresel ve ekonomik boyutlarıyla Birleşmiş Milletlerin tüm faaliyetlerine yön veren temel bir ilke olduğu belirtilmiştir³⁶.

Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin birçok tanıma rastlamak mümkündür. Ancak kavramlaştırılma tanımlama yapan kişiler tarafından akademik dallarını yansıtacak şekilde gerçekleştirilmiştir ³⁷ .Bunlardan bazıları şunlardır:

Gladwin, Kennelly ve Krause (1995) sürdürülebilir kalkınmayı kronik tehditlerden güvenlik ve biyolojik çeşitlilik kaybı, iklim değişikliği, tatlı su kıtlığı, gıda güvensizliği ve nüfus artışı dâhil olmak üzere zararlı bozulmalardan korunmayı gerektiren bir güvenlik kavramı olarak ifade etmiştir³⁸.

Dünya nüfusundaki hızlı artış, doğal çevrenin yok olması, çevresel tahribatlar yerelden çıkıp küresel boyuta ulaşmaya başlamasıyla, uluslararası sistemde çözüm arayışları başlamıştır. Öte yandan mevcut ekonomik faaliyetlerin sonucunda dünya üzerinde canlıları nasıl etkilediğinin farkına varılması sonucunda ulusal ve uluslararası alanda çözümler bulunması noktasında gerekliliğin oluşması sağlanmıştır. Bu çerçevede 20.yy’ın ortaları uluslararası sistemin gündemi bu konu üzerine dikkat çekmek adına bir takım adımlar atılmıştır.

³⁶ A. g. e. Gül,(2016).ss.175

³⁷ Onur Yeni, ‘ Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması’, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16/3 (2014) ss.185. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/287214>, (Erişim:02.01.2022).

³⁸ Yasemin Gedik, ’Sosyal, Ekonomik Ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma’, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences* C.3,S.3,2020,ss.207,<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1200582> ,(Erişim:02.01.2022).

1.4. BM'nin Sürdürülebilirlik Kalkınma Hedefleri

Çevre sorunlarının çok boyutluluğu ve karmaşıklığı karşısında bu sorunlara küresel düzeyde etkin çözüm stratejileri geliştirme arayışları, sorunların, bütünsel bir yaklaşımla ele alınmasını zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir. Böylelikle ancak daha kalıcı sonuçlar elde edebilme fırsatı oluşmaktadır. Bu sebeple sürdürülebilir kalkınma farklı kurumlar tarafından ele alınmaktadır.

2015 yılında tüm Birleşmiş Milletler üye devletleri tarafından kabul edilen 2030 sürdürülebilir Kalkınma hedefleri şimdi ve gelecek için çok amaçlı ideal yaşam kriterleri oluşturmaktadır. Yoksullukla mücadele etmede, temiz su kaynaklarına ve güvenilir gıdaya erişimde, biyolojik kaybını yok etmede, ekosistemi korumada, eşitsizliği azaltmada, adalet sağlamada, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmek gibi birçok stratejiyi birlikte yürütmeyi ortaya koymuştur.

Dünyanın küresel örgütü olan Birleşmiş Milletler dünyayı dönüştürecek olan herkes için daha iyi ve daha sürdürülebilir bir gelecek hazırlamak için 17 tane sürdürülebilir hedef ve 169 eylemle önümüzdeki 15 yıl için 2030 sürdürülebilir kalkınma hedeflerini belirlemiştir. Bu hedefler şu şekilde;

- *Yoksulluğu tüm biçimleriyle her yerde sona erdirmek,*
- *Açlığı sona erdirmek, beslenmeyi iyileştirmek, gıda güvenliğini sağlamak, sürdürülebilir tarımı teşvik etmek,*
- *Sağlıklı yaşamlar oluşturmak ve her yaşta herkes için refahı teşvik etmek,*
- *Kapsayıcı ve eşit kalite eğitim sağlamak, herkes için yaşam boyu öğrenmeyi sağlamak,*
- *Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, tüm kadın ve kız çocuklarını güçlendirmek,*
- *Herkes için su ve sanitasyonun varlığını ve sürdürülebilir yönetimini sağlamak,*
- *Herkes için uygun fiyatlı ve güvenilir, sürdürülebilir modern enerjiye erişim sağlamak,*

- *Sürdürülebilir, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı herkes için insana yakışır bir şekilde teşvik etmek,*
- *Esnek altyapı oluşturmak, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayiye ve yeniliye teşvik etmek,*
- *Ülke içi ve ülkeler arasındaki eşitsizliği azaltmak,*
- *Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli ve esnek sürdürülebilir kılmak,*
- *Sürdürülebilir tüketim ve üretim modelleri sağlamak,*
- *İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele etmek için acilen harekete geçmek,*
- *Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak, sürdürülebilir bir şekilde kullanmak,*
- *Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımını korumak, eski haline getirip teşvik etmek, ormanları sürdürülebilir bir şekilde korumak, çölleşmeyle mücadele etmek, arazi bozulmasını durdurmak ve tersine çevirmek, biyolojik çeşitlilik kaybını önlemek*
- *Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumları teşvik etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak, her düzeyde kapsayıcı ve hesap verilebilir kurumlar oluşturmak,*
- *Uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı yeniden canlandırmak ,³⁹*

şeklinde sıralayabiliriz.

1.5. OECD'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

İktisadi işbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) yeşil büyüme ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri, evrensel amaç ve hedeflere ulaşma hususunda kapsayıcı ve iddialı olup, üst, orta veya düşük gelirli tüm ülkelerin vatandaşlarının yaşamlarında somut iyileştirmeler yapmaya, bu iyileştirmeleri sosyal, çevresel ve ekonomik yönleri ile teşkilatın bilgi

³⁹ 'Sürdürülebilir Kalkınma', <https://sdgs.un.org/goals> ,(Erişim:21.03.2023).

birikimi ve benzersiz araçlarla bir araya getirerek BM'nin "2030 Kalkınma Gündemi"'ni destekleyerek katkıda bulunmaktadır.

Bu bağlamda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle sürdürülebilir politika sağlama çalışmalarında güçlü bir geniş performans sağlamaktadır. Ayrıca sağladığı bu destekleri izlemek için önlemler alıp ve sistemler geliştirmektedir⁴⁰.

OECD Uluslararası İklim Eylem planı⁴¹, iklimde günümüzde yaşanan anomalilere karşı geliştirdiği küresel bir programdır.

IPAC, Uluslararası İklim Eylem Programı 2050 yılına kadar net sıfır sera gazı (GHG) emisyonlarına ve daha esnek bir ekonomiye yönelik ülke ilerlemesini desteklemektedir.

Böylece düzenli izleme sayesinde, politika değerlendirmesi yapılarak sonuçlar hakkında bilgi edinilmekte ve bu uygulamalar hakkında geri bildirim yoluyla, ülkelerin iklim eylemlerini güçlendirmelerine ve koordine etmelerine yardımcı olmaktadır. UNFCCC ve Paris Anlaşması izleme çerçevelerini tamamlar ve destekler.

1.6. AB Belgelerinde Sürdürülebilirlik Olgusu

Avrupa Birliği'nin sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir büyüme konusunda 1990 tarihli Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan "Kentsel Çevre Üzerine Yeşil Rapor" (*Green Paper on the Urban Environment*) ile ortaya konulmuştur. Raporda sürdürülebilir çevre için nelerin yapılması gerektiği hususuna değinilmiştir. Çevre politikaları, enerji tüketimi, kentsel habitat, kentsel altyapı, kentsel sorun, kentleşme gibi ana sorunlar üzerinde değerlendirilmeler yapılmıştır⁴². Özellikle, yüksek yoğunluklu kentleşmenin

⁴⁰ 'OECD ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri: Evrensel Amaç ve Hedeflere Ulaşma', <https://www.oecd.org/dac/sustainable-development-goals.html>, (Erişim:15.01.2022).

⁴¹ Detaylı bilgi için Bakınız 'OECD Uluslararası İklim Eylem Planı', <https://www.oecd.org/dac/Better%20Policies%20for%202030.pdf>, (Erişim:15.01.2022).

⁴² (Green Paper on the Urban Environment), <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e4b169c-91b8-4de0-9fed-ead286a4efb7/language-en> (Erişim:31.12.2022).

oluşumuna dikkat çekilerek, sürdürülebilir çevrenin sağlanması adına sürdürülebilir büyüme amaçları doğrultusunda yoğun ve kentsel mekân kullanımı ile aşırı ve plansız kentsel büyümenin durdurulması gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Avrupa Birliğinin sürdürülebilir gelecek tasarımı ilintili olarak iklim değişikliği ve çevre ile düzenlediği temel politikaları bulunmaktadır. Bu politikaları şu şekilde sıralayabiliriz;

- *Çevre kirliliğini azaltarak ortadan kaldırmak, oluşumunu önlemek*
- *Doğal kaynakların ekolojik dengeye zarar vermeden kullanılmasını temin etmek*
- *Çevresel zararların kaynağından önlenmesini sağlamak*
- *Çevreyi korumanın diğer sektörlerle ortak yönetim sayesinde sektörel politikalarla (enerji, ulaştırma vb.) entegrasyonunu güvence altına alarak, sürdürülebilir kalkınmayı⁴³*

sağlamayı amaçlamaktadır.

Avrupa Birliği'nin sürdürülebilir bir Avrupa geleceği için tasarladığı eylem planı olan sürdürülebilir kalkınma taahhüdü Avrupa projesinin merkezinde yer almaktadır.

⁴³ ‘Avrupa Birliğinin Çevre Ve İklim Değişikliği Politikaları’, https://www.ab.gov.tr/fasil-27-cevre_92.html ,(Erişim:31.01.2022).

2. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Komisyon'dan, Avrupa Parlamentosuna, Avrupa Konseyine, Konseye, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesine, Bölgeler Komitesine yönelik bir bildiri niteliği taşıyan Avrupa Yeşil Mutabakatı Avrupa başta olmak üzere öncelikle ekonomisini ve toplumunu daha sürdürülebilir kılmak için hazırlanan ve aynı zamanda iklim krizine çözüm odaklı yaklaşan bir belgedir. Avrupa'yı sürdürülebilir kapsayıcı , ekonomisinin de büyümesinin yeni yol ve yöntemi olarak hazırladığı sağlam bir şekilde ilerlemesini sağlamayı amaçlamaktadır⁴⁴. Diğer bir deyişle sürdürülebilir bir gelecek için Avrupa'yı tüm sektörleriyle harekete geçirerek sürdürülebilir kılmaya odaklanmaktadır.

2.1. Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Genel Çerçevesi

Avrupa komisyonu Başkanı Ursula Von Leyen tarafından 2019 tarihinde Avrupa Birliği ve vatandaşları için bir Avrupa Yeşil Anlaşması sunmuştur. Avrupa komisyonu, günümüz neslinin en önemli görevi olan çevre ile ilgili zorluklara mücadele etmede öncülük etmektedir ⁴⁵ . Günümüz iklim değişikliğinin yaşandığı en kritik zamanı ifade etmektedir. Öyle ki atmosferin ısınması iklim üzerinde her geçen yıl değişim yaratmakta, gezegen üzerinde mevcut sekiz milyon türden bir milyon tür kaybolma riski ile karşı karşıya kalmakta ve ormanlar yok olmaya, okyanuslar kirlenmeye devam ederek yok edilmektedir⁴⁶.

Dünyamız böylesi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. İşte bu noktada Avrupa Yeşil Anlaşması bu zorluklara bir yanıt verme niteliği taşımaktadır. Yeşil anlaşma olarak tanımlayabileceğimiz bu çağrı, Avrupa Birliğini sosyal,

⁴⁴ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', COM (2019), 640 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640> , (Erişim:08.04.2023).

⁴⁵ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Mutabakatı'.COM (2019),640 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#footnote2>

⁴⁶ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', COM (2019),640 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#footnote2>.

ekonomik ve aynı zamanda çevresel boyutuyla bütüncül ve aynı zamanda ekonomik büyümenin kaynak kullanımından ayrıştırıldığı bir büyüme stratejisidir.

Anlaşmanın temel amacı; Birliğin, modern, kaynak tasarruflu ve rekabetçi bir ekonomi ile beraber adil bir şekilde daha refah bir toplum yaratmaktır⁴⁷. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle atılacak adımlar arasında orta ve uzun vade de olmak üzere iki hedef belirlenmiştir. Bunlar 2030 yılı orta vadeli hedefler ve 2050 yılı uzun vadeli hedeflerdir.

Avrupa Birliği'nin doğal sermayesinin korunması ve geliştirilmesi, aynı zamanda vatandaşlarının sağlığının, refahının çevresel kaynaklı tehlike ve risklerden korumayı amaçlamaktadır. Bu amaçları kapsayıcı ve adil olması önem arz etmektedir. Mutabakat, insanları birinci sıraya koyarken, en büyük zorluklarla karşılaşacak bölgelere, endüstrilere ve işçilere dikkat etmenin yadsınamaz gerçekliğini vurgulamaktadır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı, öncelikle Avrupa daha sonra dünyanın diğer bölgelerinde önemli bir değişiklik getireceğinden, politikaların işe yaraması ve kabul edilmesi için aktif halk katılımı ve yeşile dönüşümde güven çok önemlidir⁴⁸. Diğer bir deyişle Mutabakatın işleyişinin sağlanması kolektif bir çalışmayla gerçekleştirilebilir. Yeşil Anlaşma'nın çevresel amacına ulaşmak Avrupa'nın tek başına sorumluluk ve görev almasıyla ulaşılamaz. Nitekim iklim değişikliği beraberinde sonuçlanan iklim krizleri küresel sonuçlar doğurabilir. Buna en bilinen örnek; iklim krizlerinin yarattığı risklerin biyolojik çeşitlilik kaybının itici güçleri arasında olması ve ulusal sınırlarla sınırlı olmamasıdır⁴⁹.

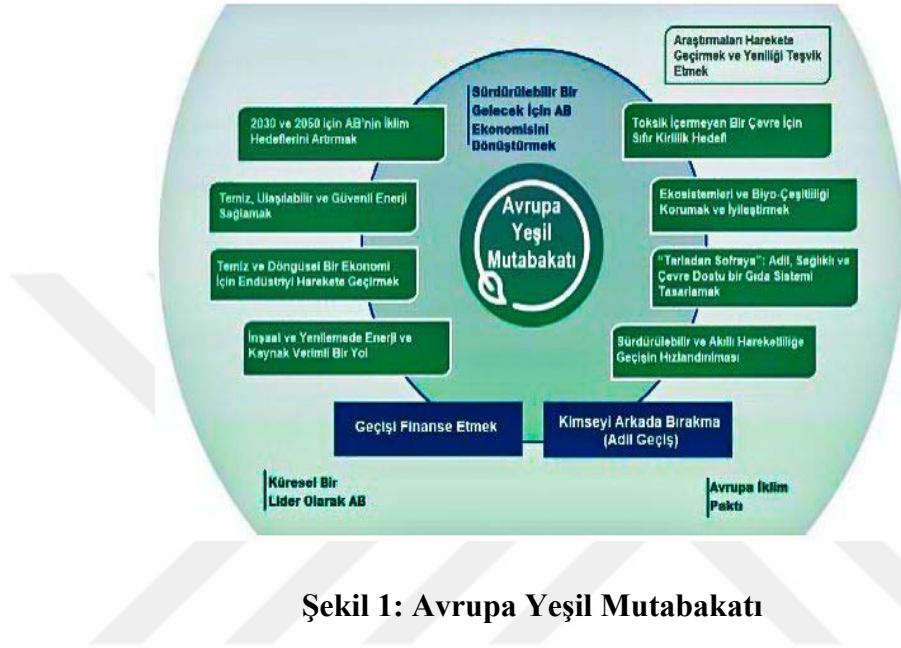
AB, komşularını ve diğer bölgeleri sürdürülebilir bir yolda kendisine katılmaları için harekete geçirmek için nüfuzunu, uzmanlığını ve mali kaynaklarını kullanabilir. Böylece uygun koşullar sağlanarak AB, uluslararası

⁴⁷ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Mutabakatı' , COM (2019), 640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640> , (Erişim:08.04.2023).

⁴⁸ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Mutabakatı' ,COM (2019) ,640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640> ,(Erişim:08.04.2023).

⁴⁹ COM(2019) ,640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640> , Erişim:08.04.2023.

çalabalara öncülük etmeye devam edecektir. Sürdürülebilir bir gelecek için Avrupa Birliğinin ekonomisinin dönüştürmek için birçok kapsamlı politikalara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda Avrupa Komisyonu iklim nötr kıta hedefi yolunda temellendirdiği kademeli olarak 2030 ve 2050 yılı başına kadar devam edecek bir takım ilkeler önermektedir.

Şekil 1: Avrupa Yeşil Mutabakatı

Kaynak: <https://www.inovasyon.org/images/makaleler/kitaplar/yesilavrupamutabakatı.pdf>

Küresel bir lider olarak Avrupa Birliği, sürdürülebilir bir gelecek için ekonomisini dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Bu geçişi finanse ederek, kimseyi arkada bırakmadan adil bir geçiş mekanizması oluşturmaktadır. Tanımlanan hedefler kapsamında yer alan büyüme stratejisi şu şekilde sıralanmıştır;

- *2030 Ve 2050 İçin AB'nin İklim Hedeflerini Arttırmak,*
- *Temiz, Ulaşılabilir ve Güvenli Enerji Sağlamak,*
- *Temiz ve Döngüsel Bir Ekonomi İçin Endüstriyi Harekete Geçirmek*
- *İnşaat Ve Yenilemede Enerji ve Kaynak Verimli Bir Yol*
- *Toksik İçermeyen Bir Çevre İçin Sıfır Kirlilik Hedefi*
- *Ekosistemleri ve Biyoçeşitliliği Korumak ve İyileştirmek*
- *“Tarladan Sofraya”; Adil, Sağlıklı Ve Çevre Dostu Bir Gıda Sistemi Tasarlamak*

- *Sürdürülebilir ve Akıllı Hareketliliğe Geçişin Hızlanması*

Birlik, Mutabakat kapsamında 8 ana politika alanı oluşturmuştur. Öte yandan hedeflenen bu politika alanlarının gerçekleştirilmesi ve dönüşümün sağlanması amacıyla birtakım eylem mekanizmaları geliştirmiştir:

- *Sürdürülebilirliği tüm AB politikalarında ana akımlaştırma,*
- *Yeşil finans ve yatırımı gözeterek adil bir geçişi garanti altına almak,*
- *Ulusal bütçeleri yeşillendirmek ve doğru fiyat sinyalleri göndermek*
- *Araştırmaları harekete geçirmek ve yeniliği teşvik etmek*
- *Eğitim ve öğretimi etkinleştirmek*
- *Yeşil zemin -Zarar verme*
- *Avrupa iklim paktı*
- *Küresel bir lider olarak AB*⁵⁰

eylem planı olarak sıralayabiliriz.

Avrupa Yeşil Mutabakatı, Avrupa Birliği'nin Paris İklim Anlaşması hedeflerine ulaşma stratejisi olmasının yanında, hem bir ekonomik, hem ekolojik hem de sosyal dönüşümü içermektedir. Baydemir'e göre Mutabakat; net sera gazı emisyonlarının 2050 yılına kadar olmadığı, ekonomik büyümeyi kaynak kullanımından ayıran, kaynakları verimli kullanmayı ilke edinen, rekabetçi bir ekonomiye dönüşürken adil ve aynı zamanda kapsayıcı olan bir Mutabakattır⁵¹. Arısoy'a göre ise Mutabakat; AB'nin iklim ve çevre zorlukları ile mücadele etme konusunda yeni sözleşmeler içeren geniş etkiye sahip geçişler içeren yol haritası olarak tanımlanmıştır⁵². Yeşil Mutabakat, aynı zamanda sanayiden ulaşırmaya, inşaattan enerjiye kadar tüm sektörlerde iklim ayak izinin azaltılması, sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda hareket edilmesi, döngüsel ekonomi ile kaynak kullanımının ekonomik büyümeden ayrıştırılması, çevre ve doğaya verilen zararların giderilmesi, biyoçeşitliliğin

⁵⁰ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', COM ,(2019), 640, Final , <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640> , (Erişim:08.04.2023).

⁵¹ Tuncay Baydemir, (2021), 'TUBİTAK Bilim Ve Teknik Dergisi', s:13-29 , <https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/system/files/makale/yesil.pdf> , (Erişim:08.04.2023).

⁵² Hasan Arısoy, (2021), 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', *Avrupa Tarım Ekonomistleri Derneği*,s:6-12. https://www.researchgate.net/publication/357776134_AVRUPA_YESIL_MUTABAKATI ,(Erişim:08.04.2023).

korunması, yenilenebilir enerji teknolojilerine yatırım yapılması gibi birçok farklı unsurdan oluşmaktadır⁵³.

Avrupa Yeşil Mutabakatı, Birleşmiş Milletler 'in 2030 Gündemini ve Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini uygulama stratejisinin ayrılmaz parçasıdır. Nitekim 2030 Gündemi;

- İnsanlar için; yoksulluğu ve açlığı tüm biçimleriyle ve boyutlarıyla sona erdirmeye ve tüm insanların potansiyellerini onurlu, eşit ve sağlıklı bir çevrede gerçekleştirmelerini sağlamak
- Gezegen için; sürdürülebilir tüketim ve üretim, doğal kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde yönetmek ve iklim değişikliği konusunda acil eylemde bulunmak da dahil olmak üzere gezegeni bozulmadan korumaya kararlıyız, böylece şimdiki ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını desteklemek
- Refah için; tüm insanların müreffeh ve doyurucu bir yaşam sürmesini ve ekonomik, sosyal ve teknolojik ilerlemenin doğayla uyum içinde gerçekleşmesini sağlamak
- Barış için; korku ve şiddetten uzak, barışçıl, adil ve kapsayıcı toplumları teşvik etmek amacıyla geliştirilen bir eylem planıdır⁵⁴.

Bu hedefler ekseninde, Yeşil Mutabakata sürdürülebilir kalkınma hedeflerini entegre etmek, sürdürülebilirliği ve vatandaşların refahını ekonomik politikanın merkezine oturtmak ve Avrupa Birliği'nin politika oluşturma ve eylemlerinin temeline yerleştirmek için Birlik içinde, ekonomik ve mali politikalar koordinasyon sürecinde uygulanmaktadır⁵⁵.

2.2. Avrupa Yeşil Mutabakat Hedefleri

⁵³ 'AB Yeşil Mutabakatı Temel Unsurları Ve Yol Haritası', https://www.ikv.org.tr/images/files/AB_Yesil_Mutabakatı_Temel_Unsurlari_ve_Yol.pdf, (Erişim:10.01.2022).

⁵⁴ 'Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi', (Erişim:11.01.2022), <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

⁵⁵ 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', <https://www.inovasyon.org/images/makaleler/kitaplar/yesilavrupamutabakati.pdf>, (Erişim:11.01.2022)

2.2.1. 2030 ve 2050 için, Avrupa Birliği'nin İklim Hedeflerini Artırmak

Aralık 2019'da Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan Avrupa Yeşil Mutabakatı belgesinde 2030 hedefi orta vadeli stratejisi olarak; 2030 yılı sera gazı emisyonu en az %50'ye ve hatta %55'e kadar yükseltmeyi amaçladığını göstermektedir. Devamında gerçekleştirilen Liderler Zirvesinde sera gazı emisyonlarının 2030 yılında ise 1990 yılına kıyasla %55 kadar azaltılması, AB'nin tüm üye ülkeleri tarafından kabul edilmiştir .

Avrupa komisyonu, 2030 ve 2050 yılları arasında iklim tarafsızlığı için net olarak orta ve uzun vadeli olmak üzere iki temel iklim hedefi belirlemiştir. Avrupa Birliği iklim nötr hedefi doğrultusunda ekonomiyi modernize etmeye ve dönüştürmeye başlamış bu bağlamda, 1990-2018 arasında sera gazı emisyonlarını %23 oranında azaltırken azalan sera gazı emisyonlarının AB ekonomisine geri dönüşü %61 olarak ekonomiyi büyötmüştür⁵⁶.

Ancak şu anki mevcut politikalar 2050 yılı hedefi olan sıfır emisyon hedefine ulaşmada yetersiz görünmektedir. Gelecek on yıl içerisinde daha iddiaları politikalar üretmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Öyle ki; hükümetlerin küresel ısınmanın nedenlerini ele alma konusundaki birçok taahhütlerine ve çabalarına rağmen, 1992'de imzalanan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nden bu yana enerji ve endüstriden kaynaklanan CO2 emisyonları %60 arttığı yönündedir⁵⁷. Bu bağlamda mevcut politikalara ek olarak komisyon; sera gazı emisyonlarını azaltımlarını sağlamak için iklimle ilintili tüm ilgili politikalarını revize etmeyi önermiştir.

Mart 2020'de adil ve etkili bir geçiş için koşulları ortaya koymak, yatırımcılar için öngörülebilirlik sağlamak ve geçişin kalıcı olmasını, geri döndürülemez olmasını sağlamak için "Avrupa İklim Yasası"⁵⁸ nı önermiştir.

⁵⁶ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Anlaşması', COM (2019)/640 Final, Erişim: 12.02.2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#footnote2>

⁵⁷ '2050'ye Kadar Net Sıfır Küresel Enerji Haritası İçin Yol Haritası', <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050> , (Erişim;16.01.2022).

⁵⁸ Avrupa Komisyonu, "Avrupa İklim Yasası", COM(2020)/80 Final,Erişim:12.02.2022, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/commission-proposal-regulation-european-climate-law-march-2020_en.pdf

Avrupa iklim yasası, Avrupa Yeşil Mutabakatında Avrupa ekonomisinin ve Avrupa toplumlarının 2050 yılına kadar iklimin karbonsuzlaştırılması için belirlenen hedefleri yasal ve bağlayıcı bir zemine oturtmak ve kanunlaştırmak için hazırlanmıştır. Hazırlanan bu kanunla beraber AB politikalarının ekonominin ve toplumun tüm sektörlerinin ortak çalışma gerekliliğini vurgulamaktadır.

Avrupa iklim yasası, AB kurumları ve üye devletler ve üye devletler arasında adalet ve dayanışmayı teşvik etmenin önemiyle 2050 yılına kadar karbonsuz iklim hedefine ulaşmak için önce AB düzeyinde ve sonra ulusal düzlemde gerekli tedbirleri almaktadır⁵⁹. İklim tarafsızlığının sağlanması için belirlenen hedeflerin sağlanması için Haziran 2021’de Avrupa İklim Yasası yönetmeliğinde değişiklik yapılarak yeni bir çerçeve oluşturulmuştur. Çizilen bu yeni çerçeveye;

- Birlik hukukunda düzenlenen antropojenik (insan kaynaklı eylemler) sera gazı emisyonlarının kaynaklar tarafından geri döndürülemez ve kademeli olarak azaltılmasını sağlayarak, yutakların ortadan kaldırılmasının artırılmasını sağlamak,
- İklim tarafsızlığı hedefinde, Birlik çapında sera gazı emisyonlarını azaltarak, 2050 yılına kadar birlik içinde dengelemek ve uzun vadeli 2050 yılında net sıfıra indirgeyerek 2050 sonrası için negatif emisyon elde etmek,
- Emisyonların azaltılmasına veya azaltımların arttırılmasına katkıda bulunarak modelleme, izleme, gelecek için araştırma(ar-ge), yenilik alanında bilimsel bilgi alışverişine katkı sunma,
- Ortak Birlik iklim hedeflerinde, 2030 yılına kadar 1990 emisyon seviyeleri baz alınarak 2050 için belirtilen sıfır emisyon hedefine ulaşmak için bağlayıcı Birlik 2030 iklim hedefi olan net sera gazı emisyonlarının (çıkarılmalar düşürüldükten sonraki emisyonlar) önceki yıla kıyasla en az %55 oranında yerel olarak azaltılması,

⁵⁹ ‘Avrupa İklim Hukuku’, https://ec.europa.eu/clima/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_en, (Erişim: 12.02.2022)

- Birliğin 2030 iklim hedefine katkı sınırı, 225 milyon ton CO2 eşdeğer olmalı
- 2050 yılına kadar iklim nötrlüğünün sağlanması için Birliğin karbon yutaklarının artırılması sağlanmalı ve Birlik, 2030 yılında daha yüksek bir net karbon yutağı hacmine ulaşmayı hedeflemeli, şeklindedir.

Aşağıda ifade edilen tabloda, Mutabakatın ilkelerinin gerçekleşmesi için önerilen bir yol haritası bulunmaktadır.

Avrupa Yeşil Mutabakatın odağında bulunan politik rehberin ardından, 2030 yılına kadar emisyonların %55 oranında azaltma hedefi taşıyan uyum paketi, 14 Temmuz 2021’de ise 55’e uyum paketi ‘(Fit For 55)’: İklim Nötr Olma Yolunda AB’nin 2030, İklim Hedeflerini Yerine Getirmek’⁶⁰ başlıklı metni Von der Leyen tarafından kamuoyuna açıklanmıştır.

Paket Paris iklim anlaşmasına uyumlulukla beraber, uzun süredir beklenen ‘sınırdaki karbon düzenleme mekanizması’ konusunda ayrıntıları içermektedir. Ayrıca iklim, enerji, toprak kullanımı, ulaşım vergi politikaları konusunda pek çok yasa tekliflerini de içermektedir. AB mevzuatını 2030 hedefiyle uyumlu yapıya dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Beraberinde AB’nin 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını 1990 seviyelerine kıyasla en az %55’e kadar azaltmayı ve 2050 yılında iklim nötr olayı vurgulamaktadır⁶¹.

‘Fit For 55’ teklif paketi içerisinde; AB’nin iklim hedeflerine ulaşmak için tutarlı ve dengeli bir çerçeve çizmeyi amaçlamaktadır. 55’e uyum paketinde yeniliklerin ve temiz enerjinin öne çıkarıldığı, adil, rekabetçi, döngüsel ekonominin desteklenmesi, fosil yakıtlara bağımlılığın azalacağı,

⁶⁰ Avrupa Komisyonu, ‘(Fit For 55): İklim Nötr Olma Yolunda AB’nin 2030, İklim Hedeflerini Yerine Getirmek’, COM(2021),550,Final,<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0550> , (Erişim:03.02.2023).

⁶¹ ‘55’e Uygun ‘:AB Üye Ülkeler İçin Emisyon Azaltma Hedeflerini Güçlendiriyor’, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/08/fit-for-55-eu-strengthens-emission-reduction-targets-for-member-states/> ,(Erişim:03.02.2023).

yeşil bir geçiş sağlama hedefine paralel olarak, politikaların dikkate alınarak hazırlandığı görülmektedir.

2.2.2. Temiz, Ulaşılabilir ve Güvenli Enerji Sağlamak

2030 ve 2050’de iklim hedeflerine ulaşmada kritik sayılan önemli ayaklardan biride enerji sistemlerinin fazla karbondan arındırılması için alınacak önlemlerdir. Mutabakat içerisinde, ekonomik sektörlerde üretilen ve kullanılan enerji AB’nin sera gazı emisyonlarının %75’ten fazlasını oluşturmakta olup, bunun azaltma yolunun yenilenebilir enerjiye geçilmesinin, kömür kaynağından vazgeçilerek temiz ve verimli enerjiye geçilmesini ifade etmektedir⁶². Bu bağlamda temiz enerjiye dönüşüm sağlamada enerji verimliliğine öncelik verilmesi ve yenilebilir enerjiye geçilmesi; Güvenli ve erişilebilir AB enerji arzı sağlanması; entegre, birbiriyle bağlantılı ve dijitalleşmiş AB enerji pazarı yaratılması gibi 3 temel ilke oluşturulmuştur⁶³.

2019 yılı sonuna kadar üye devletlerin enerji ve iklim planlarını sunmaları beklenmekte olup, enerji planlarının Enerji Birliği Yönetimi ve İklim Eylemi ile uyumlu hale getirerek ulusal katkılarını sunmaları istenmektedir. Bu planların, 2030 hedefi için enerji adına iklim hedefi için önemli bir adım olacağı, 2023 yılında ise bu politikaların güncellenmesinin gerekli olacağı vurgusu taşımaktadır.

AB enerji politikasında öne çıkan enerji yoksulluğu temel enerji hizmetleri karşılayamayan haneler için risk oluşturmaktadır. 2019 yılında kabul edilen ve tüm Avrupa halkları için temiz enerji kapsamında AB’nin öncelikli politikalarından biri olan enerji yoksulluğu ile mücadele

⁶² Avrupa Komisyonu, ‘Avrupa Yeşil Anlaşması’, COM(2019) Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

⁶³ Avrupa Komisyonu, ‘Avrupa Yeşil Mutabakatı’, COM(2019),640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>, (Erişim.28.01.2023).

çerçevesinde, 2020 verilerine göre, AB nüfusunun yaklaşık %8, yani 35 milyon vatandaşın evlerini sıcak tutamadığı görülmektedir⁶⁴.

Temel bir yaşam standardı oluşturmak için, hanelerin evlerini yenilemeleri için etkin finansman kaynağı ile etkili programlarla enerji faturalarını azaltmaya ve aynı zamanda çevresel riskleri azaltmaya yardımcı olacaktır⁶⁵.

Temiz enerjiye geçişte yenilenebilir enerjiye geçiş önem arz etmektedir. Bu bağlamda ise açık deniz rüzgar üretiminin artırılması önemli rol oynayarak, enerji verimliliğini en düşük maliyetle karbondan arındırmaya yardımcı olacağı ifade edilmektedir⁶⁶. Yenilenebilir enerji maliyetlerinin düşük olması ve gerçekleştirilecek ek politikalarla yenilenebilir enerjinin dağıtımının hane halklarının faturaları üzerinde etkili olacağını göstermektedir.

Temiz enerjiye geçişte, enerji altyapısının uygun olması gerekmekte olup, TEN-E yönetmeliği⁶⁷ ile beraber düzenleyici çerçevenin de iklim nötr hedefi ile entegrasyonu sağlanarak ilerlemeyi uygun görmektedir⁶⁸.

2.2.3. Temiz ve Döngüsel Bir Ekonomi İçin Endüstriyi Harekete Geçirmek

İklim nötr olma yolunda ve döngüsel ekonomiye geçiş için endüstrinin tam anlamıyla katılımı gerekmektedir. 2050 yılında iklim nötr kıta olma hedefine ulaşmada alınacak kararlar ve eylemler büyük önem taşımaktadır. Aralık 2017’de Avrupa Komisyonu tarafından birlikte gelecekteki AB sanayi politikalarını belirlemek için, büyük küçük işletmeler, geleneksel ve yıkıcı

⁶⁴ ‘AB’de Enerji Yoksulluğu’, https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/energy-consumer-rights/energy-poverty-eu_en, (Erişim:28.01.2023).

⁶⁵ Avrupa Komisyonu, ‘Avrupa Yeşil Mutabakatı’, COM (2019),640,Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>, (Erişim:28.01.2023)

⁶⁶ Avrupa Komisyonu, ‘Avrupa Yeşil Anlaşması’, COM(2019),640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

⁶⁷ ‘TEN-E Yönetmeliği’, https://www.ab.gov.tr/fasil-21-trans-avrupa-aglari_86.html, (Erişim:10.01.2023).

⁶⁸ Avrupa Komisyonu, ‘Avrupa Yeşil Anlaşması’, COM(2019) Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

endüstri sendikaları, inovasyon ve araştırma topluluklarından oluşan 20 uzman ile çalışmalar başlatılmıştır⁶⁹. Bu rapor ile AB'nin 2030 yılına kadar küresel lider olarak, sanayi politikası stratejisinin geleceğine dair tavsiyeler içermektedir. Avrupa'nın 2030 yılına kadar endüstrisinin vizyonunu ortaya koyan bu raporda; rekabet gücünü en yeni ve çığır açan teknolojileri geliştirme, çevreyi koruma, biyoçeşitliliğe saygı, insana yatırım ve akıllı Avrupa ile küresel ittifaklara dayalı bir vizyon çizmektedir⁷⁰.

Bu çalışmaların ardından Komisyon, Mart 2020'de Avrupa için yeni bir sanayi stratejisini oluşturmuştur. Bu strateji ile yeşil ve dijital dönüşümü ikili geçişi destekleyerek küresel anlamda AB endüstrisini rekabetçi bir hale dönüştürecek ve Avrupa'nın açık stratejik özerkliğini de geliştirecek bir endüstri stratejisini temellendirmiştir⁷¹.

Ancak Sanayi stratejisinin sunulmasının ardından Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel COVID-19 salgını sonrası pandemi ilan etmiş, bu kriz AB ekonomisini de güçlü bir şekilde etkilemiştir.

Krizle birlikte AB ekonomisinde gerçekleşen %6.3 düşüş, 2020'de ciroda düşüş bildiren kobilerin oranı %60, 2020'nin 2. ve 3. Çeyreğinde AB içi ticarete düşüş, 2020'de kobi istihdamında azalma % 1.7, 2021'de ise yatırımlarını azaltması beklenen firmaların oranı % 45 olmuştur⁷².

Bu sorunları gidermek için 2020'de temellendirilen sanayi stratejisi güncellenerek, Mayıs 2021'de '2020 Yeni Sanayi Stratejisinin Güncellenmesi: Avrupa'nın Toparlanması için Daha Güçlü Bir Tek Pazar

⁶⁹ '2030'a Kadar Avrupa Endüstrisi İçin Bir Vizyon', <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/339d0a1b-bcab-11e9-9d01-01aa75ed71a1> ,(Erişim:28.01.2023).

⁷⁰ '2030'a Kadar Avrupa Endüstrisi İçin Bir Vizyon', <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/339d0a1b-bcab-11e9-9d01-01aa75ed71a1> ,(Erişim:28.01.2023).

⁷¹ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa İçin Yeni Bir Sanayi Stratejisi', COM (2020),102, Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1593086905382&uri=CELEX%3A52020DC0102> ,(Erişim:14.01.2023).

⁷² 'Avrupa Sanayi Stratejisi', https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_en#documents, (Erişim:14.01.2023).

Oluşturma Bildirisi'⁷³ olarak güncellenerek yatırımları güçlendirmek için yeni önlemler önermiştir. Tek Pazarın Dayanıklılığının Güçlendirilmesi, Avrupa'nın Açık Stratejik Özerliğini Desteklemek, İkiz Geçişler İçin İş Gerekçesini Desteklemek gibi öneriler bunların içinde yer almaktadır.

Temiz ve döngüsel bir ekonomi için, çelik kimya ve çimento gibi enerji yoğun sektörler önemli bir role sahiptir. Temiz bir çevre için bu sektörlerin karbondan arındırılması ve modernize edilmesi gerekmektedir. Enerji bakımından yoğun olan bu sektörler için yayınlanan tavsiyeler bulunmakta olup sektörlerin bu hedeflere⁷⁴ uyması amaçlanmaktadır.

Temiz ve döngüsel bir ekonomi için AB'nin 'ilk döngüsel ekonomi eylem planı'⁷⁵ nı 2015'te kabul etti. İlk olan bu eylem planında, 54 eylem tamamlandı. AB'nin yeni döngüsel ekonomik eylem planı ise, Mart 2020'de kabul etti⁷⁶. Kabul edilen yeni eylem planı Avrupa'nın sürdürülebilir büyüme için yeni gündemi olan Avrupa Yeşil Mutabakatının temel taşlarından biridir. 'Daha az atık, daha çok değer' ilkesiyle birlikte Yeni eylem planında 35 tane eylem⁷⁷ bulunmaktadır.

Döngüsel ekonomi eylem planı, ürünlerin döngüsel tasarımını desteklemek için 'Sürdürülebilir ürünler' politikası içermektedir. Sürdürülebilir ürünler için malzemeleri geri dönüştürmeden önce azaltma yoluna daha sonra ise yeniden kullanmaya teşvik etmektedir. Ayrıca plan dahilinde ürünlerin üretilme şekillerini dönüştürmeyi ve tüketicileri hem

⁷³ '2020 Yeni Sanayi Stratejisinin Güncellenmesi: Avrupa'nın Toparlanması için Daha Güçlü Bir Tek Pazar Oluşturma Bildirisi', https://commission.europa.eu/system/files/2021-05/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf ,(Erişim:14.01.2023).

⁷⁴ 'AB Enerji Yoğun Endüstrilerin 2050 Ana Planı', <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/38402> ,(Erişim:14.01.2023).

⁷⁵ Avrupa Komisyonu, 'Döngüyü Kapatmak-Döngüsel Ekonomi İçin Bir AB Eylem Planı', COM (2015),614 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614> ,(Erişim:17.01.2023).

⁷⁶ Avrupa Komisyonu, 'Daha Temiz Ve Daha Rekabetçi Bir Avrupa İçin Yeni Döngüsel Ekonomi Eylem Planı', COM(2020),98 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN> ,(Erişim:17.01.2023).

⁷⁷ Avrupa Komisyonu, 'Daha Temiz Ve Daha Rekabetçi Bir Avrupa İçin Yeni Döngüsel Ekonomi Eylem Planı', COM(2020),98 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN> ,(Erişim:17.01.2023).

kendi menfaatleri doğrultusunda hem de çevre için sürdürülebilir seçimler konusunda bilgilendirmeyi teşvik etmektedir.

Daha temiz ve daha rekabetçi bir Avrupa inşasında döngüsel ekonomi eylem planı içerisinde, sürdürülebilir ürün tasarlamak, tüketici ve kamu alıcılarını güçlendirmek, üretim süreçlerinde döngüsellik yaratmak, anahtar ürün değer zinciri oluşturmak, elektronik ürünler ve BİT’ler için düzenleyici önlemler almak, piller ve araçlarda sürdürülebilirliği artırmak, ambalajlama sektörünü düzenlemek, plastik ürünlerin ve tek kullanımlık ürünlerin üretimini ve tüketimini düzenlemek, tekstil değer zincirini güçlendirmek, inşaat ve binalarda sürdürülebilir ve çevre dostu yapılar oluşturmak, gıda değer zincirini sürdürülebilir kılmak gibi temel politikalar içermektedir.

Döngüsel ekonomi için diğer bir eylem planı plastik kullanımı ile ilgilidir. AB döngüsel ve kaynak açısından verimli bir plastik ekonomisini geçişi hızlandırmak için Ocak 2018’de ‘Döngüsel Ekonomide Plastik İçin Bir Avrupa Stratejisi’⁷⁸ başlıklı plastik stratejisi kabul etti.

Döngüsel ekonominin bir parçası olarak plastik stratejisinde yer alan eylemleri şöyle sıralamak mümkündür;

- Sürdürülebilir bir plastik ekonomisine geçiş,
- Plastikler için sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarını tasarlamak ve desteklemek,
- Değişimi teşvik etmek ve küresel alanda örnek olmak
- AB’de plastik ürünleri tasarlamak, üretmek, kullanıma ve geri dönüştürülme şeklini yeniden dizayn etmek,
- Mikro plastik sorununu çözmek,⁷⁹

şeklindedir.

⁷⁸ Avrupa Komisyonu, ‘Döngüsel Ekonomide Plastik İçin Bir Avrupa Stratejisi’, COM (2018),28 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1516265440535&uri=COM:2018:28:FIN> ,(Erişim:17.01.2023).

⁷⁹ Avrupa Komisyonu, ‘Döngüsel Ekonomide Plastik İçin Bir Avrupa Stratejisi’, COM (2018),28 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1516265440535&uri=COM:2018:28:FIN> ,(Erişim:17.01.2023).

Döngüsel ekonomi eylem planında, işletmeleri plan içerisine sokan yeniden kullanılabilen, dayanıklı ve onarılabilen ürünleri sunmaya teşvik eden hedefi yer almaktadır. ‘Tamir Hakkı’ uygulamasıyla özellikle elektronik ürünler için eskime sorunu gidermeye yönelik adım atılacak, böylece tüketicilerin bilinçli seçimler yapması sağlanarak ekolojik geçişe de katkı sağlayacaktır.

Döngüsel ekonomi eylem planının diğer önemli konusu olan pillerdir. Bu bağlamda 2018’ de komisyon pillerle ilgili ilk eylem planını kabul etti⁸⁰. Piller için hazırlanan eylem planı içerisinde,

- Piller için hammaddeyi güvence altına almak,
 - Avrupa Pil Hücresi üretimini ve diğer yatırımları desteklemek,
 - Hızlandırılmış araştırma ve yenilik programları aracılığı ile endüstriyel liderliği sağlama,
 - Tüm değer zinciri boyunca yüksek vasıflı iş gücünü desteklemek,
 - Sürdürülebilir bir AB pil hücresi üretim endüstrisini desteklemek,
- gibi ana konular bulunmaktadır.

Nisan 2019 yılında ise pillerle ilgili stratejik eylem planının uygulanmasına dair bir rapor yayınlanmıştır⁸¹.

Tekstil sektörünün rekabet gücünü artırmak ve yenilik yaratmak için, tekstilin yeniden kullanımını teşvik eden AB’de ‘Sürdürülebilir ve Dairesel Tekstiller için AB Stratejisi’⁸² başlıklı eylem planını Mart 2022’de kabul etmiştir. Bu kapsamda 2030 yılına kadar AB pazarına sunulacak tekstil ürünlerinde şu standartlı tekstil ürünlerinin sunulması planlanmaktadır;

- Uzun ömürlü ve geri dönüştürülebilir ürünler olması,

⁸⁰ Avrupa Komisyonu, ‘Piller İçin Stratejik Eylem Planı’ COM(2018),293 Final, [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2018\)293&lang=tr](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2018)293&lang=tr), (Erişim:17.01.2023).

⁸¹ Avrupa Komisyonu, ‘Pillere ilişkin Stratejik Eylem Planının Uygulanması: Avrupa’da Stratejik Pil Değer Zinciri Oluşturma’, COM (2019),176 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2019:176:FIN>, (Erişim:17.01.2023).

⁸² ‘Sürdürülebilir Dairesel Tekstiller için AB Stratejisi’, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0141>, (Erişim:29.01.2023).

- Tehlikeli maddelerden arınmış, geri dönüştürülmüş lif özelliği olan, çevre dostu biçimde üretilmiş olması,
- Tüketicilerin yüksek kaliteli ve uygun fiyatlı tekstil ürünlerinden daha fazla yararlanmasını sağlayıcı ürünler olması,
- Onarımla yenilenebilen tekstil ürünleri olması,
- Hızlı modayı modadan çıkartarak, giysilerin aşırı üretimini ve aşırı tüketimini tersine çeviren ürünler tasarlamak,
- Tekstil atıklarını yeniden kullanma imkanı yaratmak ve geri dönüşümünü artıran politikalar üretmek,
- Tekstil ürünlerinde, ürünün dijital kimliğini oluşturmak,
- Satılmayan veya iade edilen tekstil ürünlerinin imhasını durdurarak değer ve kaynak israfını önlemek,
- Döngüsel tekstil ekosisteminde tekstil ürünlerinin yakılması ve çöpe gitmesini engelleyecek tedbirlerin alınarak, elyaftan elyafa geri dönüşümü sağlayan tekstil ürünlerinin üretilmesi, hedeflenmektedir.

Temiz ve döngüsel bir ekonomi için, Avrupa Yeşil Anlaşmasının sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasında dijital teknolojilerin yeri çok önem arz etmektedir. Komisyon tarafından yapay zeka, 5G, bulut ve nesnelerin interneti gibi dijital teknolojilerin iklim değişikliği ile mücadele etme ve çevreyi korumaya yönelik politikaların etkisini sağlayıcı önlemler olacaktır.

Dijital teknolojilerin kullanılması sayesinde, hava ve su kirliliğinin izlenmesi, enerji ve doğal kaynakların nasıl kullanıldığının izlenmesi gibi kolaylıklar sağlanacaktır.

2.2.4. Enerji ve Kaynak Verimli Bir Şekilde İnşa Etme ve Yenileme

Binaları inşa etmek, enerji ve mineral kaynakları açısından önemli miktarda kullanılmasını gerektirmektedir. Üye devletlerde bugün binaların yenilenme oranı yıllık olarak %0,4 ile %1,2 arasında değişmekte olup, binalar tüketilen enerjinin %40 kadarını oluşturmaktadır⁸³.

⁸³ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Anlaşması', COM(2019),640,Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>, (Erişim.22.01.2023).

AB binaların enerji performansını artırmak için ‘Binaların Enerji Performansı Direktifi’⁸⁴ başlıklı belgeyi 2010’da kabul etmiş, 2012 ise ‘Enerji verimliliği Direktifi’⁸⁵ başlıklı yasal bir çerçeve oluşturmuştur.

Ancak mevcut bu iki direktif Mayıs 2018’de, değiştirilerek yeni bir ‘Enerji Performansı Direktifi’⁸⁶ başlıklı direktifle güncellenmiştir.

Avrupa Yeşil Mutabakatının 2019 yılında ilanının ardından enerji verimliliğini artırmak için, Ekim 2020’de Komisyon ‘Yenileme Dalgası’ stratejisi sunmuştur. Yenilenmeyi hızlandırmak amacıyla sunulan ‘Avrupa için bir yenileme dalgası-Binalarımızı yeşillendirmek, istihdam yaratmak, yaşamları iyileştirmek’⁸⁷ başlıklı bu strateji ve yenileme dalgası 3 ana noktaya odaklanmaktadır.

- İklim nötrlüğe ulaşmak için bina yenilendirilmesinin hızlandırılması,
- 2030 ve 2050 doğru binaların yenilemeleri için temel ilkeler oluşturmak,
- Daha iyi binalar için daha hızlı ve daha derin yenileme sağlamak.

2020’de sunulan yenileme dalgası stratejisi ile aynı zamanda ‘INVEST EU’⁸⁸ kapsamında yenilikçi finansman planları da içermektedir. Avrupa Yeşil Mutabakatı hedefleri doğrultusunda AB’nin iklimle mücadele etmesi için INVEST EU programının en az %30’u kadar yatırım desteği sağlayacaktır⁸⁹.

⁸⁴ ‘Binaların Enerji Direktifi’, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/ELX_SESSIONID=FZMjThLLzfxmmMCQGp2Y1s2d3TjwtdD8QS3pqdkhXZbwqGwlgY9KN!2064651424?uri=CELEX:32010L0031 ,(Erişim:22.01.2023).

⁸⁵ ‘Enerji verimliliği Direktifi’, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1399375464230&uri=CELEX:32012L0027> ,(Erişim:22.01.2023).

⁸⁶ ‘Enerji Performans Direktifi ‘ ,https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.156.01.0075.01.ENG ,(Erişim:25.01.2023).

⁸⁷ Avrupa Komisyonu, ‘Avrupa için bir yenileme dalgası-Binalarımızı yeşillendirmek, istihdam yaratmak, yaşamları iyileştirmek’, COM (2020),662, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1603122220757&uri=CELEX:52020DC0662> ,(Erişim:25.01.2023).

⁸⁸ ‘INVEST EU’, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0523&qid=1617090511360> ,(Erişim:25.01.2023).

⁸⁹ ‘Yeşil Mutabakat ve Adil Geçiş Programına Katkı’, https://investeu.europa.eu/contribution-green-deal-and-just-transition-scheme_en ,(Erişim:25.01.2023).

2.2.5. Sürdürülebilir ve Akıllı Hareketliliğe Geçişin Hızlandırılması

Ulaşım sektörü AB'nin sera gazı emisyonlarının dörtte birini oluşturmaktadır. Mutabakatın 2050 yılında iklim nötr olma hedefine ulaşması için emisyonların %90 kadarının azaltılması gerekmektedir. Bu azaltma hedefinde karayolu, su yolu ve demir yolunu kapsamaktadır. Ulaşım toplumlar için bedelsiz bir kolaylık değildir. Gürültü, sera gazı emisyonları, kazalar ve trafik sıkışıklıkları vatandaşların ulaşım sırasında karşılaştıkları zorluk ve risklerdir.

Bu amaç doğrultusunda Komisyon Aralık 2020'de sürdürülebilir ulaşımın ulaşmak, ulaşımında kullanıcılara hareketlilik alışkanlıklarına uygun fiyatlı, daha temiz, güvenilir, daha sağlıklı ve erişilebilir alternatifler sunmak için 'Sürdürülebilir ve Akıllı Ulaşım Stratejisi – Avrupa Taşımacılığını Gelecek İçin Rayına Oturtmak'⁹⁰, konulu stratejiyi benimsemiştir. Sürdürülebilir akıllı hareketliliğe geçişi sağlamak için kademeli olarak 2030 ve 2050 yıllı başına kadar tüm ulaşım modellerini içeren ve sürdürülebilir yeşil alternatifler sağlayan ilkeler oluşturulmuştur.

2030'a kadar;

- *Avrupa'da en 30 milyon sıfır emisyonlu aracın faaliyette olması,*
- *100 Avrupa şehrinin 'iklim nötr' hale gelmesi,*
- *Yüksek hızlı demiryolu trafiğini Avrupa'da 2 katına çıkartmak,*
- *500 km'nin altındaki yolculuklar için toplu seyahatlerde karbon nötr olması,*
- *Otomatik mobilitenin geniş ölçekte devreye alınması,*
- *Sıfır deniz araçlarını faaliyete hazırlamak,*
- *Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinin ardından, 2050 yılı başına kadar ise;*
- *Neredeyse tüm ulaşım araçlarını sıfır emisyonlu hale getirmek,*
- *Demiryolu yük trafiğini 2'ye katlamak,*

⁹⁰ Avrupa Komisyonu, 'Sürdürülebilir ve Akıllı Ulaşım Stratejisi –Avrupa Taşımacılığını Gelecek İçin Rayına Oturtmak', COM (2020),789, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52020DC0789> ,(Erişim:25.01.2023).

- *Yüksek hızlı bağlantı ile sürdürülebilir akıllı ulaşımı fonksiyonel, çok yönlü Trans –Avrupa Taşıma Ağı (TEN-T), sağlamak⁹¹, şeklinde sıralamak mümkündür.*

Sürdürülebilir Hareketlilik eylem planında 10 hedefle birlikte 82 girişim sunmuştur. Bu hedefleri;

- Sıfır emisyonlu araçlar için, yenilenebilir ve düşük karbonlu yakıtların ve ilgili alt yapının geliştirilmesi,
- Sıfır emisyonlu hava alanı ve limanların oluşturulması,
- Şehir içi ve şehirlerarası ulaşımın sürdürülebilir olması ve temiz hale getirilmesi,
- Yük taşımacılığını yeşillendirmek,
- Karbon fiyatlandırılmasını sağlamak ve kullanıcılara teşvik vermek
- Otonom, bağlantılı ve çok yönlü ulaşımı sağlamak,
- Tek pazarı güçlendirmek,
- Akıllı ulaşım için yenilikleri sağlamak, veri toplama, yapay zekâ gibi teknolojik girdiler sunmak,
- Ulaşım sektörlerini herkese adil bir şekilde sunmak,
- Taşımacılıkta emniyet ve güvenliği sağlamak, olarak sıralayabiliriz.

Ulaşım sektöründe karayolu ile taşınan yük oranı %75'tir. Bu yükün önemli bir oranı demir yolu ve su yoluna aktarılması önem arz etmektedir. Demiryolu ve deniz yolu gibi çok yönlü yük taşımacılığını desteklemek iklim nötr olma yolunda önemli adımlar sağlayacaktır. Ayrıca havacılık sektöründe Tek Avrupa Gökyüzü çalışmalarının yeniden başlatılması havacılık emisyonların da önemli ölçüde azalmaya sebep olacaktır⁹².

Kentsel alanlarda trafik yoğunluğu ve trafikten kaynaklı kirliliği azaltmak için, dijitalleşmenin sağladığı akıllı trafik yönetim sistemleri ile sürdürülebilir

⁹¹ 'Temel Bir Ulaşım Dönüşümü: Komisyon Yeşil Akıllı Ve Uygun Maliyetli Ulaşım Planını Sunuyor', https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2329 (Erişim: 29.01.2023).

⁹² 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', COM (2019)640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN> ,(Erişim:26.01.2023).

mobilité sistemlerini destekleyecek şekilde uygun hale getirmeyi planlamaktadır.

Bu bağlamda trafik yönetimi çözümleri adına ‘Hizmet olarak Hareketlilik’ için ‘Connected Europe Facility’⁹³ finansman araçları yönetiminde trafikte akıllı sistemler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Sürdürülebilir ulaşım yakıtlarının üretimi ve dağıtımı hızlandırılarak ilerlemesi gerekmekte olup, 2025 yılına kadar 13 milyon sıfır ve düşük emisyonlu araç için yaklaşık 1 milyon halka açık şarj ve ikmal istasyonları oluşturulacaktır.

2.2.6. “Tarladan Sofraya”: Adil, Sağlıklı ve Çevre Dostu Bir Gıda Sistemi Tasarlamak

Avrupa kıta olarak gıda sisteminde, güvenli, besleyici ve yüksek kaliteye sahip olmasıyla bilinmektedir. Ancak sürdürülebilirlik için bu özelliklerin küresel ölçekte de belli standartlara sahip olması gerekmektedir. Gıda üretimlerinin hava, toprak ve su kirliliğine neden olmasının yanında biyoçeşitlilik kaybı, iklim değişikliği, doğal kaynakların tüketilmesine sebebiyet verdiği görülmektedir.

Ancak yeni teknolojiler ve bilimin ışığında artan kamu bilinci sayesinde sürdürülebilir gıda zincirinin herkes için fayda sağlayacağı, bu sebeple komisyonun 2020’de ‘Tarladan sofraya’ stratejisini sunacağı ve sürdürülebilir gıda politikası üreteceği açıklanmıştır.

Mayıs 2020’de “‘Adil, sağlıklı ve çevre dostu bir gıda sistemi için Tarladan sofraya stratejisi’”⁹⁴ni başlıklı belge ile sunmuştur. Avrupa Yeşil Mutabakatın merkezinde yer alan Tarladan Sofraya Stratejisi ile şu konular üzerinde durulmuştur;

⁹³ ‘Connected Europe Facility’, <https://wayback.archive-it.org/12090/20221222151902/https://ec.europa.eu/inea/en/connecting-europe-facility> ,(Erişim:26.01.2023).

⁹⁴ Avrupa Komisyonu, ‘Adil, Sağlıklı Çevre Dostu Bir Gıda Sistemi İçin Tarladan Sofraya Stratejisi,COM (2020), 381 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381> ,Erişim:19.01.2023.

- Tüketiciler, üreticiler, İklim ve çevre için çalışan Gıda zincirini inşa etmek,
- Sürdürülebilir gıda üretiminin sağlanması,
- Gıda güvenliğinin sağlanması,
- Sürdürülebilir gıda işleme, toptan satış, perakende, konaklama ve gıda hizmetleri uygulamalarının teşvikinin sağlanması,
- Sürdürülebilir gıda tüketimini teşvik etmek ve sağlıklı diyetlere geçişi sağlamak,
- Gıda kaybını ve israfını asgari düzeye indirmek,
- Gıda tedarik zinciri boyunca gıda sahtekârlığı ile mücadele etmek,
- Stratejinin sağlanması için araştırma yapmak, yenilikçi teknolojiler ile yatırım sağlamak,
- Danışmanlık hizmetleri sunarak, veri ve bilgi paylaşımını sağlamak,
- Stratejiyi küresel ortaklarla birlikte kolektif yürütmek⁹⁵ olarak temellendirilmiştir.

Bu strateji sayesinde iklim değişikliği ile mücadele edilerek, çevreyi ve biyoçeşitliliği de koruma adına önemli bir adım olarak görülebilmektedir⁹⁶. Üye devletler ile sürdürülecek bu strateji ile hassas tarım, organik tarım, tarımsal ekoloji, tarımsal ormancılık gibi sürdürülebilir politikaların uygulanmasının da gerçekleştirileceği ifade edilmektedir.

Özellikle Avrupalı çiftçiler ve balıkçılar için oluşturulan strateji çiftçilerin, toprak için; karbonun yönetimi ve depolanması, su için; suyun kalitesinin iyileştirilmesi, hava için; emisyonların azaltılması ayrıca gıda yönetimin iyileştirilmesi gibi başarı sağlanan çevre ve iklim performanslara göre ödüllendirmenin gerekliliği vurgulanırken, paydaşı olan üye devletlerle

⁹⁵ Avrupa Komisyonu, 'Adil ,Sağlıklı Çevre Dostu Bir Gıda Sistemi İçin Tarladan Sofraya Stratejisi', COM(2020), 381 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381> ,(Erişim:19.01.2023).

⁹⁶ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Anlaşması', (COM 2019) 640 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#footnote7> (Erişim:10.12.2022).

düşük karbon izine sahip gıda kaynağı olarak sürdürülebilir deniz ürünlerinin de potansiyelini geliştirmek için çalışmaların yapıldığı açıklanmaktadır⁹⁷.

Geliştirilen stratejik plan dahilinde;

- Kimyasal tarım zehirlerinin azaltılması,
- Suni gübrelerin ve antibiyotiklerin kullanımının azaltılması,
- AB'nin mahsulü için zararlılardan ve hastalıklardan korumak için yenilikçi yollar geliştirilmesi,
- Avrupa'da organik tarım yapılan alanların genişletilmesi,

gibi sürdürülebilir yenilikçi teknolojilerin rolünün göz önünde bulundurulması gerekliliği ve güvenilirliğinin önemi ifade edilmektedir.

'Tarladan sofraya' stratejisi beraberinde döngüsel ekonomi için fayda sağlayacağı, depolama alanında, taşıma alanında, paketlenme alanında ve gıda atıkları konularında harekete geçmeği amaçlamakta, böylece çevreye verilecek hasarı azaltmayı hedeflemektedir⁹⁸.

Stratejinin diğer bir unsuru ise; sürdürülebilir olan gıda tüketimini teşvik etmek, sağlıklı olanı ve uygun fiyatlı gıdaların herkese ulaşması sağlamaktır. Böylece AB pazarına girecek olan ithal gıda tüketim ürünlerinin AB standartlarına uygunluğu kontrol altına alınacak, tüketicilere dijital araçlar kullanılarak gıdanın nereden geldiği, besin değerleri, ekolojik ayak izi gibi bilgilere ulaşmanın yolunu açacaktır⁹⁹.

'Tarladan sofraya': Adil, sağlıklı ve çevre dostu bir gıda sistemi için gıda tüketimine dikkat çekerek, bu pazarın çevre dostu ürünler olarak belirlenen AB standartları çerçevesinde ülke pazarı girişine, dijital dönüşümün

⁹⁷ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', (COM 2019) 640 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#footnote7> (Erişim: 10.12.2022).

⁹⁸ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Anlaşması' (COM 2019) ,640 Final, https://eur-lex-europa-eu.translate.goog/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640&x_tr_sl=en&x_tr_tl=tr&x_tr_hl=tr&x_tr_pto=sc ,(Erişim: 11.12.2022).

⁹⁹ AVRUPA Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Anlaşması', (COM 2019), 640 Final, https://eur-lex-europa-eu.translate.goog/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640&x_tr_sl=en&x_tr_tl=tr&x_tr_hl=tr&x_tr_pto=sc ,(Erişim: 11.12.2022).

beraberinde sofraya gelene kadar gıdanın geçirdiği süreçleri takip ederek güvenli bir şekilde sofraya ulaşmasını sağlayacaktır.

2.2.7. Ekosistemleri ve Biyoçeşitliliği Korumak ve İyileştirmek

Ekosistemler canlıların başlıca yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmaktadır. Bunun yanında hastalıklardan, afetlerden ve zararlı organizmalardan koruyarak iklimi dengelemeye de yardımcı olmaktadır.

Öte yandan AB 2020 yılı için öngördüğü Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesindeki Aichi hedefleri ¹⁰⁰ gibi önem arz eden bazı hedefleri karşılamaktan uzak olduğunu göstermiştir. IPBES 2019 küresel değerlendirme raporunda ¹⁰¹ dünya üzerinde biyoçeşitlilik kaybına dikkat çekerek bu kaybın kara ve denizlerdeki kullanımının ardından kaynakların sömürülmesi ve beraberinde ise iklim değişikliğinden kaynaklandığını bildirmiştir¹⁰².

Biyoçeşitlilik kaybının önüne geçmek için komisyon Mart 2020'ye kadar bir strateji sunmayı hedeflemektedir. Böylece biyoçeşitlilik kaybının ana sebeplerinin neler olduğu belirlenmiş olacaktır. AB'nin 2030 Biyoçeşitlilik Stratejisi¹⁰³ 'Doğayı Hayatımıza Geri Getirmek' hedefiyle acil bir eylem ihtiyacı olarak görülmüş, sağlıklı ve dayanıklı toplumlar için doğaya ihtiyacın gerekliliğini vurgulamıştır.

Ayrıca strateji çerçevesince, Natura 2000¹⁰⁴ ağında korunan kara ve deniz alanlarının kapsamını nicel olarak artırmak gibi hedefleri de

¹⁰⁰ Levent Kurnaz ,(2020), <https://yesilgazete.org/biyocesitliligin-korunmasi-icin-aichi-hedefleri/>, (Erişim:11.01.2023).

¹⁰¹ 'IPBES 2019 Küresel Değerlendirme Raporu', <https://ipbes.net/news/ipbes-global-assessment-preview>, (Erişim:11.01.2023).

¹⁰² 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', <https://www.yesildusunce.org/wp-content/uploads/2021/06/yesilavrupamutabakati.pdf>, (Erişim:11.01.2023).

¹⁰³ Avrupa Komisyonu, '2030 AB Biyoçeşitlilik Stratejisi', COM (2020),380 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX%3A52020DC0380>, (Erişim:11.01.2023).

¹⁰⁴ 'Natura 2000', https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm (Erişim:11.01.2023).

bulunmaktadır¹⁰⁵.2030 Biyoçeşitlilik stratejisini ana hedef haline getiren komisyon, iklim değişikliğinin bir sonucu olarak orman ekosistemlerin de artan baskıya dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda ormanlık alanların nicel ve nitelik olarak iyileştirilmesinin önünü açarak, sürdürülebilir ağaçlandırma, bozulmuş ormanların restorasyonu gibi hedeflerin ormanların direncini artırmaya ve iklim nötrölülüğe sağlıklı bir çevre ile ulaşmayı amaçlamaktadır.

Bu çerçevede 2030 için Yeni AB Orman Stratejisi¹⁰⁶ komisyon tarafından 2021 yılında yayınlanmış olup 2013 yılında kabul edilen ve 2018’de değerlendirilen Yeni AB Orman stratejisinin yerini almaktadır.

Yeni AB Orman stratejisi;

- Dayanıklı ahşap ürünler için sürdürülebilir orman biyoekonomisini teşvik etmek,
- Biyoenerji için odun bazlı kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak,
- Ekoturizmde dahil olmak üzere odun dışı orman temelli biyoekonomiyi teşvik etmek,
- Sürdürülebilir orman temelli biyoekonomi için becerilerin geliştirilmesi ve insanların güçlendirilmesini sağlamak,
- AB’nin son kalan birincil ve yaşlı ormanlarını korumak,
- İklim uyumu ve orman direnci için orman restorasyonu ve güçlendirilmiş sürdürülebilir orman yönetimini sağlamak,

¹⁰⁵ Avrupa Komisyonu, ‘Avrupa Yeşil Mutabakatı’, COM (2019),640 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>, (Erişim:11.01.2023).

¹⁰⁶ Avrupa Komisyonu, ‘2030 İçin Yeni AB Orman Stratejisi’, COM (2021),572 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0572>, (Erişim.11.01.2023)

- 2030 yılına kadar 3 milyar ek ağaç¹⁰⁷ dikmek de dahil olmak üzere, biyoçeşitliliğe sahip ormanların yeniden ağaçlandırılmasını sağlamak,
- AB ormanlarının nicelik ve kalitesinin iyileştirilmesi için orman yöneticilerine mali teşvik sağlamak¹⁰⁸, gibi hedefleri barındırmaktadır.

2.2.8. Toksik İçermeyen Bir Çevre İçin Sıfır Kirlilik Hedefi

Toksik içermeyen bir çevre oluşturmak, kirliliğin oluşmasını engelleyerek başlarken, oluşan kirliliği temizlemek yada azaltmak içinde uygulamalar gerekmektedir. AB'nin, hava, toprak, su ve tüketici ürünlerindeki izlemesi, bildirmesi, önlemesi ve iyileştirmesi sağlanmalıdır.

Bu çerçevede, AB ve üye devletlerin 2021 yılında hava, su ve toprak için 'sıfır kirlilik' planını benimsemeleri sağlanacaktır. 'Hava, su, toprak için sıfır kirlilik hedefine doğru – daha sağlıklı insanlar için daha sağlıklı bir gezegen inşa etmek başlıklı 'AB Eylem Planı'¹⁰⁹ Komisyon tarafından Mayıs 2021'de kabul edilmiş olup, eylem planı dahilinde Mutabakat kapsamında 'Tarladan Sofraya', 'Döngüsel Ekonomi Eylem Planı', 'Biyoçeşitlilik Stratejisi', 'Kimyasallar Stratejisi' gibi diğer politika önlemleriyle bütüncül çalışmasını içermektedir.

Yeraltı ve yerüstü sularının doğal işlevleri geri kazandırılarak, göl, nehir ve sulak alanlardaki biyoçeşitliliği koruyarak eski haline getirmek toksik içermeyen bir çevre için atılacak adımlar olarak gösterilmektedir.

¹⁰⁷ 'Map My Tree', 2021'de başlatılan bu uygulama ile AB genelinde taahhüt edilen 3 milyar ek ağacın nerelere dikildiğini göstermek için kullanılmaktadır. https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030/3-billion-trees_en, (Erişim: 11.01.2023).

¹⁰⁸ '2030 İçin Yeni AB Orman Stratejisi', <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0572>, (Erişim: 11.01.2023).

¹⁰⁹ Avrupa Komisyonu, 'Hava, Su, Toprak İçin Sıfır Kirlilik Hedefine Doğru – Daha Sağlıklı İnsanlar İçin Daha Sağlıklı Bir Gezegen İnşa Etmek', COM (2021),400, Final, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12588-Towards-zero-pollution-in-air-water-and-soil-EU-action-plan_en, (Erişim: 11.01.2023).

Komisyonun, aldığı diğer önlem ise büyük endüstriyel tesislerden kaynaklanan kirliliğe yönelik önlemlerdir. Bu bağlamda mevzuatın içeriğine bakılarak, iklim ,enerji ve dögüsel ekonomi politikalarıyla nasıl uyumlu bir hale dönüştürüleceğı hususudur. Bu hususta komisyon üye devletlerle beraber, endüstriyel kazaların önüne geçmeyi de hedeflemektedir¹¹⁰.

Ayrıca toksik içermeyen bir çevre için komisyon, sürdürülebilirlik için kimyasal strateji sunmayı amaçlamaktadır. Ekim 2020 ‘de Avrupa komisyonu sürdürülebilirlik için bir kimyasallar stratejisi yayınladı.

AB kimyasallar politikası için yeni ve uzun vadeli bir vizyon belirleyerek, Avrupa’nın ilk kimyasal stratejisi¹¹¹,nin ardından Avrupa Yeşil Mutabakatı ile uyumlu olarak, vatandaşları ve çevreyi daha iyi koruyarak, güvenli ve sürdürülebilir kimyasallar için yenilikleri artırma kararına varmıştır¹¹².

Toksik içermeyen bir çevreye doğru sürdürülebilirlik için kimyasallar stratejisinde, güvenli ve sürdürülebilir AB kimyasalları için yenilikçi hedefleri şöyle sıralayabiliriz;

- Tasarım gereğı güvenli ve sürdürülebilir kimyasalların teşviki,
- Güvenli ürünlere ve toksik olmayan malzeme döngülerine ulaşmak,
- Kimyasalların üretimini yeşilleştirme ve dijitalleştirme,
- AB’nin açık stratejik özerkliğini güçlendirmek,
- İnsanları ve çevreyi kimyasalların bileşik etkilerinden korumak,
- Çevrede sıfır kirliliğe ulaşmak,¹¹³ gibi yenilikçi hedefler üretilmiştir.

¹¹⁰ Avrupa Komisyonu, ‘Avrupa Yeşil Mutabakatı’, COM (2019),640 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>, (Erişim:12.01.2023).

¹¹¹ Avrupa Komisyonu, ‘Beyaz Kitap-Geleceğın Kimyasallar Politikası için Stratejisi’,COM(2001),0088,Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52001DC0088>, (Erişim:12.01.2023).

¹¹² Avrupa Komisyonu, ‘Toksik olmayan Bir Çevreye Doğru Sürdürülebilirlik İçin Kimyasallar Stratejisi’, COM (2020),667, Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A667%3AFIN>, (Erişim:12.01.2023).

¹¹³ Avrupa Komisyonu, ‘Toksik olmayan Bir Çevreye Doğru Sürdürülebilirlik İçin Kimyasallar Stratejisi’, COM (2020),667, Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A667%3AFIN>, (Erişim:14.01.2023).

2.3. AB Sürdürülebilirliği Tüm AB Politikalarında Anaakımlaştırma

2.3.1. Yeşil Finans ve Yatırımı Gözetmek ve Adil Bir Geçiş Garanti Altına Almak

Avrupa Yeşil Mutabakatının belirlediği hedeflere ulaşmak için önemli yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır. 2030 iklim ve enerji hedeflerine ulaşmak için 260 milyar Euro'luk ek yatırım desteği sağlanmalıdır.

Finansman ihtiyaçlarını gidermek için, Komisyon Sürdürülebilir Avrupa Yatırım Planı sunması beklenmektedir. AB bütçesi iklim hedeflerine ulaşmada önemli rol oynayacaktır. Komisyon iklimle mücadele etmede 2 önemli gelir kaynağı önermektedir¹¹⁴.

İlk olarak, geri dönüştürülmemiş plastik atığına dayanan gelir kaynağı akışları (öz kaynak), diğeri ise AB emisyon ticaret sistemi gelirinin %20 sinin AB bütçesine tahsisinin sağlanmasıdır.

Invest EU, fonunu %30'u ise iklimle mücadelede ek destek sağlayacaktır. İklimle mücadelede, Avrupa Yatırım Bankası, ulusal diğer bankalar, uluslararası finans kuruluşları ile kolektif çalışmalar yürütecektir.

Kimseyi arkada bırakmadan sunulan hedefler için, Komisyon bir Adil Geçiş Fonu ile birlikte Adil Geçiş Mekanizması önerecektir. İklim ve çevre politikalarının tutarlılığı ve geçişin adil bir şekilde gerçekleşmesinde özel sektörün rolü de önemli bir yer tutmaktadır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı bağlamında 2050 yılına kadar ulaşılması gereken hedefler için Komisyon, Haziran 2021'de 'Adil Geçiş Fonu'¹¹⁵ nun kurulması kararı almıştır. Adil Geçiş Mekanizmasının ilk ayağı olan fon sayesinde iklim nötrlüğe geçişte en çok etkilenen bölgeleri desteklemek ve özel destek sağlamak amacıyla önemli bir basamak oluşturacaktır.

¹¹⁴ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', COM(2019),640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#document1> ,(Erişim:27.01.2023).

¹¹⁵ 'Adil Geçiş Fonunun Kurulması', <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1056> ,(Erişim:29.01.2023).

Bölgesel eşitsizlikleri azaltmak için ana AB politikası olan uyum politikası altında uygulanacak olan fon toplamda 17,5 milyar Euro bütçeye sahiptir. Bunun 7,5 milyar Euro'su, AB'nin 2021-2027 yılları arasında yeşil geçişi desteklemek için, kalan 10 milyar Euro'su ise Avrupa iyileşmesinden kaynaklanan dış tahsise finanse edilecektir¹¹⁶. Adil Geçiş Fonu ile iklim geçişinin zorladığı, sosyo-ekonomik maliyetleri azaltmak, ilgili bölgelerin ekonomik çeşitlenmesini ve yeniden dönüşmesini sağlamayı destekleyecektir. Bu fon sayesinde, küçük ve orta ölçekli işletmelerde üretken yatırımların desteklenmesi, yeni firmaların yaratılması, araştırma ve yenilik için bütçe ayrılması, çevresel iyileştirmelerin yapılması, temiz enerji sağlanması, işçilerin yetiştirilmesi ve yeniden vasıflık kazandırılması, iş arama yardımı yapılması, iş arayan programlarının aktif katılımının sağlanması, kadınların işgücü piyasasına katılımının sağlanması, engelli işçiler için geçişin sağlıklı bir şekilde koordine edilmesi, enerji yoksulluğu taşıyan vatandaşlara bütçe sağlanması gibi teşvikler içermektedir¹¹⁷.

Invest EU, Adil Geçiş Mekanizmasının ikinci ayağını oluşturmaktadır. Invest EU, programı dört politika hedefine kaynak sağlayacaktır. Bunlar;

- Gaz altyapısı ve bölgesel ısıtma dahil olmak üzere, enerji ve ulaşım altyapısı projelerine finansman desteği sağlamak
- Karbondan arındırma projelerini desteklemek,
- Ekonomik çeşitlendirme
- Sosyal altyapı sağlamak,

Avrupa Komisyonu, Invest EU'nun Bölgesel Adil Geçiş Planı dahilinde onaylanmış proje sahiplerine doğrudan veya dolaylı olarak finansman sağlamak için uygulayıcı ortaklara bütçe garantisi sağlayacaktır. Oluşturulan Invest EU Danışmanlık Merkezi ile Adil Geçiş Mekanizması kapsamında finanse edilecek projelere yönelik olarak, projelerin belirlenmesi, hazırlanması, geliştirilmesi, yapılandırılması, satın alınması, uygulanması,

¹¹⁶ 'Just Transition Finansman Kaynakları', https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism/just-transition-funding-sources_en, (Erişim:29.01.2023).

¹¹⁷ 'Adil Geçiş Fonunun Kurulması', <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1056>, (Erişim:29.01.2023).

ihtiyaca göre özel teknik yardım, konularında danışmanlık desteği sağlanacaktır¹¹⁸.

Kamu sektörü kredi imkanı, Adil Geçiş Mekanizmasının üçüncü ayağını oluşturmaktadır. AB bütçesinden finanse edilen 1,5 milyar Euro'luk hibe ile Avrupa Yatırım Bankasından alınan 10 milyar Euro kredi birleştirilerek, Avrupa'nın kalkınma ihtiyacını karşılayacak 25-30 milyar Euro arasında kamu yatırımını harekete geçirerek, geçiş bölgeleri tesisi oluşturmak için ve Avrupa Yatırım Bankası dışındaki ortakları finanse etmek için kullanılacaktır¹¹⁹.

2.3.2. Ulusal Bütçeleri Yeşillendirmek ve Doğru Fiyat Sinyalleri Göndermek

Komisyon, yeşil bütçeleme uygulamalarında yıllık bütçelerin orta vadeli mali planlarında çevresel konularda risklerin ne ölçüde dikkate alındığı incelemek ve kıyaslamak için üye devletlerle birlikte çalışmayı amaçlamaktadır.

Ulusal bütçeleri yeşillendirmenin diğer bir boyutu da fosil yakıtların kullanımınıdır. Bu bağlamda Avrupa Yeşil Mutabakatı, fosil yakıtlara verilen sübvansiyonları kaldırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda çevre ve enerji devlet yardımları kılavuzları da dahil olmak üzere ilgili devlet yardımları kılavuzlarını güncellemeyi hedeflemektedir. Oluşturulacak yönergeler sayesinde Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde, 2050 yılına kadar iklim nötr olma amacıyla uygun maliyetli geçişi desteklemek için 2021 yılına kadar fosil yakıtların kaldırılmasını kolaylaştıracak koşullar sunacaktır¹²⁰.

¹¹⁸ 'Just Transition Finansman Kaynakları', https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism/just-transition-funding-sources_en ,(Erişim:29.01.2023).

¹¹⁹ 'Just Transition Finansman Kaynakları', https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism/just-transition-funding-sources_en ,Erişim:29.01.2023.

¹²⁰ Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Anlaşması', COM (2019),640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#document1> , (Erişim:27.01.2023).

2.3.3. Araştırmaları Harekete Geçirmek ve Yeniliği Teşvik Etmek

Avrupa Yeşil Mutabakatının hedeflerine ulaşmasında kritik öneme sahip olan yeni teknolojiler, sürdürülebilir çözümler bulunmaktadır. Bu çerçevede AB'nin rekabet gücünü koruması için, yeni yenilikçi değer zincirlerini oluşturmasına ihtiyaçı vardır.

şimdiye kadarki en iddialı AB araştırma ve yenilik programı olan Horizon Europe¹²¹ bütçesinin en az %35'ini Avrupa Yeşil Mutabakatının uygulanması ile ilgi olarak iklim çözümleri için finanse edecektir.

Oluşturulacak dijital altyapılarla (bilgisayarlar, bulut, teknolojisi, ultra hızlı ağlar) ve yapay zekâ çözümleriyle birleştirilen veriler, çevresel zorlukları anlama konusunda kolaylaştırıcı etki sağlayacaktır.

2.3.4. Eğitim ve Öğretimi Etkinleştirmek

Komisyon, sürdürülebilir kalkınma ve iklimle mücadele hususlarında beceri, bilgi ve davranışların geliştirilmesine yönelik olarak Avrupa'da bir yeterlilik çerçevesi hazırlayacaktır.

Bu bağlamda destek materyalleri sağlayarak, öğretmen yetiştirme programlarının AB ağlarında iyi uygulamaların değişimini kolaylaştıracaktır. Okul binalarını daha sürdürülebilir hale getirmek amacıyla üye devletlerle yeni mali kaynaklar oluşturacaktır.

Avrupa Yatırım Bankası aracılığı ile 2020'de okul altyapısına yapılan 3 milyar Euro'luk yatırımdan yararlanmak amacıyla yeni finansal araçlar arasında bağ kurmayı amaçlamaktadır¹²².

Eğitim ve öğretimin etkinleştirilmesi için Avrupa Sosyal Fonu¹²³ ile Avrupa'nın işgücünü gerileyen sektörlerden büyüyen sektörlerle transferini

¹²¹ 'Horizon Europe', https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en, (Erişim:27.01.2023).

¹²² Avrupa Komisyonu, 'Avrupa Yeşil Mutabakatı', COM(2019),640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#document1>, (Erişim:28.01.2023).

¹²³ 'Avrupa Sosyal Fonu', <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en/what-esf>, (Erişim:28.01.2023).

sağlamaktadır. Beceri Gündemi¹²⁴ ve Gençlik Garantisi¹²⁵ gibi programları yeşil ekonomide istihdam edilebilirliği artırmak için güncelleyecektir.

2.3.5. Yeşil Yemin: 'Zarar Verme'

AB'nin tüm politikaları AB'nin sürdürülebilir bir geleceğe ulaşması ve adil bir şekilde olması için yapılmaktadır. Halka danışarak, çevresel sosyal ve ekonomik etkilerin neler olduğuna bakılmasına ve aynı zamanda KOBİ'lerin bu etkilerden nasıl etkilendiğine bakılması gerekmektedir.

Bu kapsamda, KOBİ'lerin hedefleri doğrultusunda asgari maliyetle verimli politikalar yapmalarına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Avrupa Yeşil Anlaşması mevcut mevzuat ile yeni öncelikler arasında tutarlılığı sağlayacaktır.

2.4. Küresel Bir Lider Olarak AB

İklim değişikliği ve çevresel bozulmalar tüm dünyayı etkisine alan küresel bir olaydır. AB dünya çapında iklim değişikliği ile mücadelede çevre, iklim ve enerji politikalarını teşvik etmeye ve uygulamaya devam etmektedir. Küresel bir lider olarak AB, güvenilir bir örnek oluşturarak, diplomasi, ticaret politikası, kalkınma desteği ve diğer dış politikaları takip ederek etkili bir lider olmaya örnek gösterilebilir. Avrupa'yı İklim nötr yapma hususunda üye devletler, G7, G20, Dünya Ticaret Örgütü, BM, diğer uluslararası forumlar gibi bir çok diplomatik kanalları politikalarına dahil ederek yakın işbirliği kurmaya çalışmaktadır.

İklim değişikliği ile mücadelede güncel belge olan Paris İklim Anlaşmasının çok taraflı çerçeve olarak kalmasını desteklemeye devam etmektedir. Bu amaçla AB, karbon emisyonlarını düşürmeye devam etmekte ve aynı zamanda iklim değişikliği ile mücadele eden diğer paydaş ülkelerinde eylemlerini ve artan çabaları iklimle mücadelede karşılaştırılır olması bu sorunu ele almak için anlamlı bir çalışma olacaktır.

¹²⁴ 'Avrupa Beceri Gündemi', <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>, (Erişim:28.01.2023).

¹²⁵ 'Gençlik Garantisi', <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081>, (Erişim:28.01.2023).

2020’de Glasgow’da düzenlenen Taraflar Konferansında¹²⁶ 197 ülkenin imzaladığı Paris iklim Anlaşmasının hedeflerine yönelik ilerlemeyi gözlemlemek ve 2022 yılında ülkelerin ulusal katkı beyanlarını azaltım hedeflerini taahhüt etmeleri bakımından oldukça önemli bir metindir.

Metin içerisinde ilk defa kömürden kademeli olarak azaltıma geçileceği ve gelişmekte olan ülkeler için azaltım ve uyum için iklim finansman desteği yapılacağı açıklanmıştır. Avrupa Yeşil Mutabakatı için uzun vadeli hedeflere ulaşma yolunda ilerlemeyi görmek açısından alınan kararlar epeyce önem taşımaktadır. AB ortak çabayı artırmak ve onların ulusal olarak belirlediği katkı beyanlarını gözden geçirerek uygulamalarına ve daha iddialı, uzun vadeli stratejiler geliştirmeleri için tüm ortaklarla çalışmalarına yoğunluk vermeyi amaçlamaktadır ¹²⁷. Bununla birlikte sera gazı emisyonlarının %80’inden sorumlu G20 ülkeleriyle yakın ilişkiler kurmayı amaçlamaktadır. Avrupa için ekolojik geçiş, yalnız AB’nin yakın komşu ülkelerin birlikte atacağı adımlar ile gerçekleşebilir. Bu amaçla Batı Balkan ülkeleri için yeşil bir gündem çalışması yapılması vurgulanmaktadır. Ayrıca Komisyon ve Yüksek Temsilci, AB’nin Güney komşuları ve Doğu ortaklığı bünyesinde güçlü, çevre, enerji ve iklim ortaklığı geliştirmeyi öngörmektedir.

Afrika Birliği ve AB arasındaki 2020 zirvesi iklim çevre konuları bakımından kilit rol oynamaktadır. Özellikle sürdürülebilir yatırım ve istihdam açısından Afrika –Avrupa ikili ilişkilerinde, Afrika’nın sürdürülebilir gıda ve enerji sistemleri, akıllı şehirler dahil olmak üzere yeşil ve döngüsel bir ekonomiye geçiş için ilerleme kaydetme potansiyelini ortaya çıkarmak için çalışmalar yürütecektir. Zira AB, mevcut durum itibarıyla Afrika’nın en büyük ticaret, yatırım ve kalkınma ortağıdır. Bu bağlamda Afrika Birliği ile AB ticari ortaklık verileri bu bilgiyi doğrular niteliktedir.

¹²⁶ ‘Glasgow İklim Paktı’, <https://marmara.gov.tr/uploads/old-site/2022/02/Glasgow-I%CC%87klim-Pakti-1.pdf>, (Erişim:31.01.2023).

¹²⁷ ‘Avrupa Yeşil Mutabakatı’, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#footnote31>, (Erişim:31.01.2023).

Öyle ki 2018 yılında, AB-Afrika arasında 235 milyar Euro ticaret hacmi gerçekleşmiştir¹²⁸.

AB sürdürülebilir ve temiz enerjinin daha geniş alanlarda dağılmasını sağlamak ve ticaret yapmak amacıyla Afrika ile ilişkilerini güçlendirme vurgu yapmaktadır. Bu çerçevede, yaban hayatını korumak ve yerel halkın yeşil sektörlerde istihdam sunmak üzere, korunan alanlarda bir ağ oluşturarak biyoçeşitlilik kaybını önlemek için 'Afrika'da Biyoçeşitliliğin Korunmasına Yönelik AB Desteği İçin Yeşil Düzen Yaklaşımı', Ağustos 2021'de 'NaturAfrika'¹²⁹ girişimini başlatmıştır.

Bu girişimle, Afrika, Karayipler ve Pasifik olmak üzere, çevre ve ekoloji teması üzerinden, yerel bağlam ve ulusal önceliklere dayanan, ekosistemleri ve vahşi yaşamı korumanın yanında kadınlara ve yerel topluluklara öncelik veren iş yaratma, ileri güvenlik, sürdürülebilir geçim kaynakları için destek yaratma gibi temalar üzerinden çalışmalar yürütme kararı almıştır. AB küresel sürdürülebilir büyümeyi desteklemek için uluslararası yatırımcıları harekete geçirmeyi planlamaktadır. Bu amaçla finansal sistem kurma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. AB, taksonomiler, açıklamalar, standartlar ve etiketler gibi çevresel olarak sürdürülebilir finans girişimlerine yönelik çabaları koordine etmek için Uluslararası Sürdürülebilir Finans Platformu'nu¹³⁰ temel almayı planlamaktadır.

¹²⁸ Yusuf Kenan Küçük, (2020), 'AB'nin Yeni Afrika Strateji Belgesi: Güncel Sorunlar İle Uzun Vadeli Çıkarlar Arasında Bocalama', <https://www.indyturk.com/node/147471/d%C3%BCnyadan-sesler/ab%E2%80%99nin-yeni-afrika-strateji-belgesi-g%C3%BCncel-sorunlar-ile-uzun-vadeli> ,(Erişim:31.01.2023).

¹²⁹ 'NaturAfrika', <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/46d59486-093d-11ec-b5d3-01aa75ed71a1> ,(Erişim:31.01.2023).

¹³⁰ 'Uluslararası Sürdürülebilir Finans Platformu', https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/international-platform-sustainable-finance_en ,(Erişim:31.01.2023).

3. BÖLÜM

SAHA ARAŞTIRMASI: TRAKYA ÖRNEĞİ

Bu bölümde tezin saha araştırması ortaya konulacaktır. Öncelikle araştırmanın amacı, önemi ve araştırma sorusu üzerinde durulacak ardından bu çalışmada kullanılan metodoloji ve bulgular ortaya konulacaktır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde Sürdürülebilirliğin Tesisi kapsamında Türkiye üzerinden Kırklareli, Tekirdağ, Edirne illerinde Mutabakatın belirlediği hedeflere resmi kurumların ne derecede uyum gösterdiği ortaya koymaya çalışmaktadır. İklim değişikliğinin yol açtığı sorunlara Mutabakatın kapsamlı şekilde hazırladığı politikaların hem Avrupa için hem de küresel anlamda sürdürülebilir olması oldukça önemlidir. Türkiye'nin Avrupa Yeşil Mutabakatında gerçekleştirilmesi hedeflenen ilkeler doğrultusunda verdiği önem dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda Türkiye, AB ile olan ticaret ortaklığı kapsamında iklim krizine karşı yeşil dönüşümü destekleyici aynı zamanda sürdürülebilir ilkeleri içeren bir yol haritası oluşturmuştur. Mutabakatın ilanının ardından 16 Temmuz 2021 Ticaret Bakanlığı tarafından Mutabakata ilişkin uyum politikaları ve dönüşüm süreci resmî gazetede yayınlamıştır¹³¹.

“Yeşil Mutabakat Eylem Planı” 9 ana ilke, 32 hedef ve bunların gerçekleşmesini sağlamaya yardımcı olacak 81 eylemi kamu ve özel sektörü de bu plana dahil ederek hazırlamıştı¹³². Bu eylem planının hazırlandığı dönemde Türkiye ve AB'nin ticaret ve yatırım ortaklığına baktığımızda 2020 yılı itibariyle 140 milyar dolarlık bir ticaret hacmi bulunmaktadır. Bu bağlamda oluşturulan eylem planının AB ile entegrasyonu sağlanmış, yeşil yatırımlara öncelik veren, ekonomiyi dönüştüren ve bunlara katkı sağlayacak nitelikte olması hedeflenmiştir.

¹³¹ ‘Yeşil Mutabakat Eylem Planı’, Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210716-8.pdf> ,(Erişim:26.03.2023).

¹³² ‘Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021’, <https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf> ,(Erişim:26.03.2023).

Bu tezin ana amacı, Avrupa Yeşil Mutabakatının belirlediği hedefler doğrultusunda Trakya bölgesi içinde belirlenen 3 il- Edirne-Kırklareli-Tekirdağ- kapsamındaki gelişim incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmalar ve yürütülen projelerin ne olduğunu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen literatür taramasında çalışılan konunun daha önce diğer araştırmacılar tarafından nasıl inceledikleri ve konuyu nasıl araştırdıklarını kapsamlı bir şekilde mercek altına alınmıştır. “Avrupa Yeşil Mutabakatı” başlığını içeren 3 tez çalışmasına rastlanmıştır.

İlk araştırmacının araştırması tekstil sektörü çerçevesinde döngüselleşmenin yani döngüsel ekonomi bağlamında analizini yapılmıştır. İkinci araştırmacı, Türkiye ve AB ilişkilerini Mutabakat üzerinden iklim hedefi kapsamı ile analiz ederken, üçüncü araştırmacı Türkiye’nin yeşil ekonomiye geçiş sürecini ve performansını Mutabakat çerçevesinde ele almıştır.

Tablo 1: Yazında “Avrupa Yeşil Mutabakatı”na Yönelik Yapılan Tezler

Araştırmacı	Yıl	Araştırma Başlığı	Türü
İBRAHİM ŞAPALOĞLU	2022	Türk tekstil ve hazır giyim sektöründe döngüselleşmenin Avrupa yeşil mutabakatı bağlamında değerlendirilmesi	Yüksek Lisans
GAYE GİZEM KIYMAZ	2023	Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerini iklim ve Avrupa Yeşil Mutabakatı üzerinden okumak	Yüksek Lisans
GÜLAY KÜÇÜK	2022	Yeşil ekonomiye geçiş: Avrupa yeşil mutabakatı ve Türkiye'nin yeşil ekonomi performansı	Yüksek Lisans

Mevcut çalışmalardan farklı olarak bu tez Yeşil Mutabakata Türkiye’nin değil, belirli bir bölgenin uyumu ile ilgilidir. Mutabakatın Trakya bölgesinde

nasıl algılandığı ve ne gibi girişimler yapıldığı araştırılmaktadır. Bu bağlamda çalışma Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamındaki literatüre katkı sağlamasının yanı sıra, ulusal projeler ve politikalar üretme konusunda da Türkiye-AB ilişkilerinin gelişimine de katkı sağlayacaktır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Tez çalışması 2 aşamadan meydana gelmektedir. İlk aşamada literatür taraması yapılarak konu hakkında derin bilgilere erişim sağlanmıştır. Bu doğrultuda ilk etapta ikincil verilerden yararlanılarak; Web of Science, Scopus, Google Akademik, Ulakbim gibi veri tabanları kullanılarak literatür taraması yapılmıştır. Bu veri tabanlarında yapılan belge analizi, elektronik ve basılı belgelerin gözden geçirildiği ve değerlendirildiği sistematik bir prosedür olarak tanımlanabilir. Avrupa Yeşil Mutabakatının Türkçe çevirisi ise Yeşil Düşünce Derneği web sitesinden alınmıştır.

Tezin ikinci aşaması saha araştırması olarak yürütülmüştür. Saha araştırması nitel araştırmalarda yaygın olarak bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Sosyal Bilimlerde araştırma yöntem ve tekniklerinden en çok tercih edilen saha araştırması yöntemlerinden olan mülakat (görüşme) tekniği ile veri toplanmaya çalışılmıştır. Ayrıca konu ile kartopu tekniği kullanılarak mülakat yapılacak örneklem genişletilmiştir. Kapsamlı sonuçlar elde etmek için, araştırma sürecime katkıda bulunabilecek insanlarla bir dizi uzman görüşmesi yapılmıştır. Görüşmeler Ekim 2022 ve Mart 2023 arasında yüze ve sanal olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, görüşülen kişilerin izni ile ses kayıt altına alınmıştır. Ses kaydı yapılmasını istemeyen görüşmecilerin ise verdiği bilgiler yazılı olarak saklanmaktadır.

Zaman tercihi olarak kurumlarda görevli kişilerin çalışma saatlerine göre ayarlanmıştır. Görüşme bireysel ve grup şeklinde gerçekleştirilmiştir. Önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış soru formu ile görüşme formu birlikte hazırlanıp konu hakkında kısa bilgi verilerek mülakat gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın saha kısmı Kırklareli il merkez, Tekirdağ il merkez ve Edirne il merkezinde seçilen yerel yönetimlerdeki toplam 15 uzman kişi ile gerçekleştirilmiştir. Avrupa Yeşil Mutabakatı metninde yer alan politikaların ve hedeflerin bu kurumlardaki uyumu incelenmiştir.

Kurumların Mutabakat kapsamında hangi ilkeler doğrultusunda ne tür projeler hazırladığı araştırılmıştır. Toplanan tüm veriler tematik olarak kodlanarak sonuçlar elde edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Kısıtları

Ana bulgulara geçmeden, bu tezin doğasında var olan kısıtları dikkate almak önemlidir. Mevcut araştırmada çeşitli kısıtlar söz konusudur. İlki, 2019 yılında kabul edilen Mutabakatın yeni bir alan olmasından dolayı Türkçe yazında kaynak yetersizliğidir. Çünkü literatürde bu yeni kavram ve yaklaşımlara dair çalışmalar son derece kısıtlıdır. Türkiye’de yazılmış sadece 3 tane tez bulunmuştur. İkinci kısıt ise pandemi döneminde araştırma süreçlerinde zorluklardır. Covid-19 dönemindeki kısıtlamalardan dolayı yüz yüze planlanan birçok görüşme yapılamamıştır. Bu yüzden yüz yüze gerçekleştirilemeyen bazı mülakatlar çevrimiçi ortamda yapılmıştır. Bir araştırmacı olarak çevrimiçi mülakatlarda bazı bilgilerin, yani beden dilinin kaçırılabilceği düşünüldüğünde uygulamada çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bir başka kısıtlılık da veri toplama araçlarından ses kaydının tüm mülakat sırasında yapılamamasıdır. Mülakat sırasında izin verildiği ölçüde ses kaydı alınmıştır. Ancak ses kaydı için izin alınamayan mülakatlarda yazılı olarak alınmıştır. Bu da zaman kaybına neden olmuştur. Son olarak çalışmanın en açık kısıtlarından biri az sayıda yapılan mülakattır. Küçük örneklem yanıtların güvenilirliği sınırlamaktadır. Ne var ki hem yöneticilerin randevu vermek istememeleri, hem de pandemi şartları bu süreçte ancak 15 kişiye ulaşılmasını sağlamıştır.

Tez çalışmasının Kırklareli İli, Edirne İli olmak üzere konu ile ilintili kurumlarla mülakat talepleri oluşturulmuş ve gerçekleştirilmiştir. Ancak tez çalışmasında yer alan Tekirdağ’daki kurumlarla iletişime geçildiği mülakat talebi kabul edilmediğinden mülakatlar gerçekleştirilememiştir. Buda tez çalışmasının eksik kısımlarındandır. Tezin diğer bir sınırlılığı ise 2023 Şubat ayında yaşanan deprem dolayısıyla deprem bölgelerine mülakat yapılacak kurumlardaki yetkili kişilerin görevlendirilmesidir. Tez konusu ile ilintili kurumlardaki bazı yetkili ve uzmanlar mülakat gerçekleştirilememiştir. Buda ilgili birimlerden yeterli bilgi alınamamasına neden olmuştur.

3.4. Araştırma Bulguları

Bu tez çalışması Avrupa Yeşil Mutabakatında yer alan 8 ana hedef ile çizilen yol haritasında hedeflerin sürdürülebilirliğin tesisini sağlama konusunda Trakya bölgesi örneğinde yer alan Kırklareli, Tekirdağ, Edirne illerinin uyum sürecine odaklanmaktadır. Verilerin analizinde bahsi geçen 3 ilde farklı devlet kurumlarındaki çeşitli uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Mülakatları kodlamak için açık bir kodlama kullanılmıştır.

HEDEF 1: ‘Tarladan Sofraya’: Adil, Sağlıklı ve Çevre Dostu Bir Gıda Sistemi Tasarlamak

Gıda üretimi hava, su, toprak kirliliğine neden olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda biyoçeşitliliğin kaybına, doğal kaynak tüketilmesine, iklim değişikliğine de sebebiyet vermektedir. Bu kapsamda Mutabakat güvenilir, adil ve herkesin ulaşabileceği sürdürülebilir gıda üretimi konusunda geliştirdiği ‘Tarladan Sofraya’ stratejisi ile sürdürülebilir gıda politikası oluşturmuştur. Kırklareli İl Tarım ve Orman Müdürlüğü bu konuda sürdürülebilir gıda üretimini güvenilir ve yüksek kalite standartlarına uygun şekilde sağlanması için ‘İyi Tarım’ politikası ile geliştirilen üretim metodları, sertifikalı üretim ve mali desteklerle uygulamaktadır. Bu noktada en önemli kriter toprak olarak karşımıza çıkmaktadır. Toprağın üretilen ürüne ne kadar verimli olacağı önemlidir. Bölgede toprağa en uygun ürünün üretilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Kırklareli ilinde üreticinin isteğine bağlı toprak analizi yapılabilmektedir.

Kırklareli il Tarım Ve Orman Müdürlüğündeki görüşülen bir uzmanın anlatımı ile ‘*Tarımsal üretime başlamadan önce ürünün uygunluğu, toprağın yapısının uygunluğu ve toprağın neye ihtiyacı olduğuna bakılmaktadır. Toprağı yoran ürünler vardır. Örneğin, mısır bu tarz bir bitkidir. Potasyuma çok ihtiyaç duyar ve bunu topraktan alır. Eğer ekilecek toprak ve tarımsal alan buna uygun değilse verim açısından yeterli seviyeye ulaşamaz. Bu yüzden potasyumlu gübreler (3’lü gübreler) önerilir. Doğru gübreleme yapılarak ürünün verimi artırılır*’ şeklinde olmuştur. Bu sayede gübreleme kontrolü de sağlanmış olmaktadır. Doğru gübreleme ile toprağın yapısının bozulmasının önüne geçilmiş olmaktadır.

Tarladan Sofraya stratejisi organik tarımında önemli ve gerekli olduğu konusunda vurgu yapmaktadır. Organik tarım alanlarının da genişletilmesi gerektiğini açıklamaktadır Topağa üretim sırasında ayrıca organik gübre desteği de yapılmaktadır. Kırklareli İl Tarım Ve Orman Müdürlüğündeki bir yetkilinin söylemiyle;

‘Kırklareli ilini kapsayan kuzey kesiminde organik tarım potansiyeli bulunmaktadır. İzolasyon mesafesi olmalıdır. Organik tarım yapılacak tarımsal alan ile geleneksel tarım alanları arasında izolasyon mesafesinin olması gereklidir. Burada organik tarım yapılması halinde organik gübre desteği verilmektedir’ şeklindedir.

ÇATAK, Çevre Amaçlı Arazi Korunması programı projesi Kırklareli ilinde seçilen Kayalı Köyü, Pehlivan Köyü, Doğanca Köyü, 3 köy için uygulama alanı olarak seçilmesi ile yaklaşık 4000 dekarlık alanda uygulanmıştır. Kırklareli İl Tarım Ve Orman Müdürlüğündeki yetkilinin verdiği bilgiye göre;

‘Trakya topraklarında organik madde eksikliği ve PH eksikliği sorunu bulunmaktadır. Yeterli düzeyde olmayıp %5’in altındadır. ÇATAK projesi bu noktada bu iki eksikliği gidermek ve toprak kalitesini daha verimli olmasını sağlamak için koruma tedbirleri almaktadır. Ahır gübresi, tarım kireci ve jibs uygulamaları toprağın koruma tedbirlerindendir. Doğal kaynaklarımızın doğru kullanılması ve bu bilincin oluşması için önemli bir girişimdir. Bu projeye doğal kaynaklarımızın etkin ve doğru kullanılması bilinci oluşturulmaya sağlanmıştır’.

Sürdürülebilir tarım uygulamalarının ve tarım arazilerinin etkin kullanılması tarımsal faaliyetlerin devamı için gereklidir. Mutabakat içinde Tarladan Sofraya stratejisinde sürdürülebilir uygulamalar dikkat çekmektedir. Bu noktada Kırklareli İl Tarım Ve Orman Müdürlüğünde, Bakanlığın öncülüğünde 2 yıl önce başlatılan ‘Tarım Arazilerinin Kullanımının Etkinleştirilmesi’ projesiyle il genelinde tarım yapamayan illeri bu projeye ederek atıl durumda kalmış tarım arazilerini etkin tarım alanlarına dönüştürmek için hazırlanmış bir projedir.

Tarladan Sofraya stratejisi kapsamında yer alan Eko-etiketlemeler gibi önlemler topraktaki karbonun yönetilmesi, depolanması, su kalitesini artırmak ve emisyon düşürmek için besin yönetiminin iyileştirilmesi ve başarılı çevre performansları için gereklidir. Bu noktada sertifikalı fidan –fide ve sertifikalı tohum kullanımı etiketlenmiş belgeli tarımsal ekim ürünleridir. Bu sayede, ekilecek tarımsal alanda sertifikalı tohumun yabancı ottan arındırılmış olması tarımsal temiz üretim yapılmasına imkân vermektedir. Kırklareli İl Tarım ve Orman Müdürlüğündeki yetkilinin anlatımı ile;

‘Yurt içi sertifikalı tohum ve fide kullanılması aynı zamanda yerli ve milli çeşitlerimizin korunması için önemlidir. Ayrıca sertifikalı tarım ekim ürünleri ekim alanlarına tohum çeşidinin bilinerek ekilmesi ve standartizasyonu sağlanması açısından temiz üretim için önemlidir’.

Tarım ekim alanlarında sınırlı doğal kaynakların etkin ve kontrollü kullanımı kaynakların sürdürülebilir olması açısından önemlidir. Tarım faaliyetlerinde verim alabilmek için sulama yöntemlerinin uygulanması esasları tarımda sulamanın nasıl uygulanması gerektiği akıllara getirmektedir. Bu kapsamda Edirne İl Tarım ve Orman Müdürlüğünün yürüttüğü ‘Tarımda Tasarruflu Su Kullanımı Uygulamaları’ projesi canlılar için en elzem olan suyun sürdürülebilir olması gerektiği itibarıyla hassas bir konu olma özelliğindedir. Edirne İl Tarım Ve Orman Müdürlüğündeki bir yetkilinin proje ile ilgili verdiği bilgi şu şekildedir;

‘Su kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanması ve gelecek nesillere aktarılması, iklim değişikliğinin tarımsal üretim üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması ve tarımsal sulamanın daha bilinçli ve etkin yapılabilmesi amacıyla ‘‘Ulusal Su Verimliliği Seferberliği’’ başlatıldı. Bu kapsamda panel düzenlenmiştir’.

HEDEF 2. Ekosistemleri ve Biyoçeşitliliği Korumak ve İyileştirmek

Bu amaç kapsamında Mutabakatın temel amaçları içerisinde yer alan ekosistemi korumak ve aynı zamanda biyoçeşitliliğin korunması ve

devamının sağlanması sürdürülebilirlik açısından önem taşımaktadır. Ekosistemi korumak canlıların yaşamı için gerekli bir eylemdir. Bu bağlamda ormanların korunması gerekmektedir. Mutabakat içerisinde yer alan karbon salınımını azaltmanın da önemli bir basamağı ormanların iyileştirilmesinden geçmektedir. Öyle ki ormanlar büyük ölçüde karbon yutağı sağlamaktadır. Kırklareli İl Orman Genel Müdürlüğüne bağlı İl Orman İşletme Müdürlüğü ormanların korunması ve devamının sağlanması için önemli adımlar atmaktadır. Bunlar; mevcut orman varlığının korunması, gerekli bakımlarının yapılması, planlar dahilinde bozuk orman sahalarının gerekli rehabilitasyon işlemlerinin yapılıp, ağaçlandırılmaların gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır. Kırklareli İl Orman İşletme Müdürlüğünde bir yetkilinin ifadesiyle;

‘Ağaçlandırma programları uygulanmaktadır. % 100 başarı eldesinin sağlanması hedeflenmektedir. Yılda 100 hektar ağaçlandırma yapılmaktadır. Toprak türüne, iklime göre, ağaç seçimi yapılmaktadır’ şeklindedir.

Aynı zamanda ormanları rehabilitasyonunu için orman bakımı, orman koruması, (hayvan otlatma haricinde ki bölgeler için) ve tohum atımı (eksik yerlerde) yapılmaktadır.

Edirne İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde etkin yapılan ‘Geleceğe Nefes’ projesi ağaçlandırma projesidir. Edirne İl Tarım Ve Orman Müdürlüğündeki bir görevlinin ifadesiyle;

‘Her yıl 11 Kasım ülkemizde milli ağaçlandırma günü olarak kutlanmaktadır. 81 ilimizde aynı anda milyonlarca fidan geleceğe nefes olmaktadır. 2019 yılında başlatılan bu proje her yıl aynı gün daha yeşil bir dünya için 11 Kasım 11:11’de gerçekleştirilmektedir’.

Biyçeşitliliği korumak ve iyileştirmek amacı ile Kırklareli İl Doğa Koruma Ve Milli Parklar Müdürlüğü doğanın korunması ve aynı zamanda sürdürülebilir olması temelinde bir politika sürdürmektedir. Koruma alanlarına göre belirlenmiş 4 koruma alanı bulunmaktadır. Bunlar mutlak korunan alanlar, kontrollü korunan alanlar, sürdürülebilir kullanım alanları, hassas koruma alanlarıdır. Kırklareli İl Doğa Koruma Ve Milli Parklar Müdürlüğünde görüşülen bir uzmanın ifadesiyle ;

‘Kırklareli’nde her yıl devam eden ulusal, uluslararası ve yerel olmak üzere projeler oluşturulmaktadır. Örneğin bunlarda biri tehlikedeki türler için oluşturulan ve AB genel Projesidir. 5 yıllık bir projedir ve hala devam etmektedir. Tür koruma eylem planlarının hazırlanması için gerekli yeni metodolojilerin geliştirilmesi için önemlidir’ şeklindedir.

Kırklareli ilinde 2014’ten beri devam eden Endemik Biyolojik çeşitlilik envater sayesinde izlenmekte ve takip edilmektedir. Derleme, denetleme ve raporlama yapılmaktadır. Kurum olarak çevre koruma kanununca biyoçeşitliliğe zarar verenlere karşı idari cezalar uygulanmaktadır.

Biyoçeşitliliğin korunması çerçevesinde yapılan diğer bir girişimse bölgeye özgü türlerin korunması için uygulanan avlanma düzenlemesidir. Bu bağlamda Kırklareli il genelinde avlanma sezonu takvim şeklinde oluşturulmuştur. Kırklareli İl Doğa Koruma Ve Milli Parklar Müdürlüğündeki uzman kişinin ifadesiyle;

‘Avlanma izinleri belli tür ve kotalar dahilinde olup, kurum tarafından koruma ekipleri tarafından yapılmaktadır. Biyoçeşitliliğin korunması kapsamında doğal denge kurma gibi unsurlar göz önünde bulundurulmaktadır. Bitki ve hayvan türleri olmak üzere lokal yayılış gösteren ve popülasyonu azalan türlerin popülasyonunu artırmak ve habitatlarını korumak için koruma planları uygulanmaktadır’ şeklinde olmuştur. Bu bağlamda birçok proje yapılmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır;

- ‘Altyapı ve tesis Uygulamaları Kuş Gözlem Kulesi’ Trakya Kalkınma Ajansı finansal desteği ile gerçekleştirilmiştir.
- ‘İstirancalarda Sürdürülebilir Eko Turizm’, AB, IPA Projesi kapsamında Bulgaristan öğrencileri ile Kırklareli öğrencileri değişimi ile doğa eğitimleri gerçekleştirilmiştir.
- Kırklareli ilinde 30 köyü kapsayan ‘Geleneksel Bilginin Kayıt Altına Alınması’ projesi biyoçeşitliliği temel alan elde edilen bilgilerin fonksiyonel olarak kullanılmasını sağlayan bir projedir. Tamamlanmış bir projedir. Aynı zamanda toplanan bilgiler literatüre geçmiştir.

- ‘Riva Sığır Kuyruğu Tür Eylem Planı’ tür koruma projesi
- ‘Avrupa Kırmızı Orman Karıncası Tür Eylem Planı’ tür koruma projesi
- ‘Trakya Tosbağası Tür Eylem Planı’ tür koruma projesi tamamlanan 3 projedir.

Biyokaçakçılıkla mücadele kapsamında Kırklareli sınır il olma sebebiyle biyokaçakçılık görülebilmektedir. İl için geçerli olan canlı tüm türler için ve aynı zamanda parçaları da dahil olmak üzere denetimler yapılmaktadır.

HEDEF 3: Toksik İçermeyen Bir Çevre İçin Sıfır Kirlilik Hedefi

Mutabakat içerisinde toksik içermeyen bir çevre oluşturmak, kirliliğin oluşmasını engellemek ile oluşan kirliliği temizlemek ve azaltmak için eylemlerin harekete geçirilmesiyle tanımlanmaktadır. Hava, su ve toprak için sıfır kirlilik hedefi Mutabakatın planı dahilindedir. Mutabakat, toksik içermeyen bir çevreyi teminat altına almak için güvenli, sürdürülebilir alternatifleri geliştirmek için çevreye zarar veren kimyasallara karşı strateji geliştirmiştir. Bu planlar içinde daha temiz ve daha sağlıklı çevre oluşturma konusunda Kırklareli İl Belediyesinin Eylül 2022’de bu konu kapsamına dikkat çekmek için ‘İklim Değişikliği Ve Sıfır Atık Müdürlüğü’ birimi oluşturulmuştur.

Belediye bünyesinde çevre sağlığı ve insan sağlığını önemseyen politikalar uygulanmaktadır. Bu bağlamda geri dönüşüm politikaları oluşturulmuştur. Kırklareli Belediyesi İklim Değişikliği Ve Sıfır Atık Müdürlüğündeki bir uzmanın ifadesiyle;

‘Geri dönüşüm alanı ile 13 atık kodu bulunmaktadır. İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü tarafından lisan alınan firmalar tarafından ihale usulü yapılan protokol sözleşmeleri ile ambalaj, cam, kağıt, plastik olmak üzere anlaşmalı lisanslı firmalar tarafından bertarafı sağlanmaktadır. Yine merkezde zirai ilaçların kutularının ayrı olarak ayrıştırılması sağlanarak lisanslı firmalar tarafından bertarafı sağlanmaktadır. Kırklareli İl Belediyesi Kırklareli İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü ile koordineli bir şekilde Bakanlığın ECBS (Entegre Çevre Bilgi Sistemi) ile atık yönetimi takibi yapılmaktadır’

Şeklindedir.

Toksik içermeyen çevre inşasında suda sıfır kirlilik aksiyon planı sürdürülebilir su kaynağının devamını sağlanması ve güvenilir insan sağlığını korumaya öncelik vermesi açısından son derece gereklidir. Bu bağlamda Kırklareli Belediyesi tarafından Atık Su Arıtma Tesisinde suyun dezenfeksiyon işlemleri yapıldıktan sonra içme suyu olarak kullanıma verilmektedir.

Kırklareli Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Müdürlüğünün yürütmüş olduğu kaynakların etkin bir biçimde yönetiminin sağlanması, sürdürülebilir atık yönetiminin devamı ve aynı zamanda çevre ve insan sağlığını önceleyen ilkelerle tüm kaynakların korunmasını hedefleyen ‘Sıfır Atık Yönetim’ sistemi ile atıkların yönetilmesinin takibini yapmaktadır.

Mutabakat yeraltı ve yer üstü su kaynaklarının doğal işlevselliğinin geri kazandırılmasını önemsemektedir. Göller, nehirler, sulak alanlar, buralardaki biyoçeşitliliği korumak ve kirliliği önlemek gerekliliğini vurgulamaktadır.

Kırklareli Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Müdürlüğünün bu ilke ile sıfır atık projesinin devamı niteliğinde olan ‘Sıfır Atık Mavi Hareketi’ projesiyle deniz çöplerinin temizlenmesine yönelik yapılan bu çalışma aynı zamanda halkın bilinçlendirilmesinin sağlanması amacıyla 2019 yılında başlatılmıştır.

Bununla birlikte Kırklareli il genelinde ‘Sıfır Atık Mavi Hareketi’ ile deniz çöpleri eylem planı hazırlanmıştır.

HEDEF 4: Araştırmaları Harekete Geçirmek ve Yeniliği Teşvik Etmek

Mutabakatın ortaya koyduğu hedeflere ulaşmak yeni teknolojiler, sürdürülebilir çözümler ve geleneksel yeniliklerin dışında üretilen yenilikçi fikirlerle sağlanmalıdır. Bu bağlamda ulusal kamu ve özel yatırımlarla birlikte kolektif çalışmak kritik öneme sahiptir. Geleneksel yaklaşımların artık yeterli olmadığı araştırma ve yenilik gündemi, deneyimin ön planda yer aldığı sektörler ve disiplinler arası çalışmalar Mutabakatın amaçlarına ulaşmak için gerekli sistematik birikimle mümkün olacaktır. Bu kapsamda tarımsal üretim

faaliyetlerinde yenilikçi görüşler, bilgi, teknik ve yöntemlerle sürdürülebilir ilerleme sağlanacaktır.

Öyle ki; bu konu ile ilgili olarak Edirne İl Tarım Ve Orman Müdürlüğünde ve aynı zamanda Kırklareli İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde Tarımsal Yayım Ve Danışmanlık hizmetleri verilmektedir.

Edirne İl Tarım Ve Orman Müdürlüğünde bu konu hakkında bir yetkilinin verdiği bilgiye göre tarımsal işletme sahiplerine üretim, işleme, pazarlama süreçlerinin hepsinde karşılaştıkları problemler sonucu bunları çözebilecek bilgi ve becerilerin kazandırılması yönünde danışmanlık hizmeti verilmektedir. Tarımsal işletme sahiplerine bilgi, teknik ve yöntemler konusundaki ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli düzeyde karşılanması ile ilgili usul ve esaslar hakkında bilgiler verilmektedir. Bu aynı zamanda kırsal alanda yaşam standardının yükseltilmesini de sağlayacaktır.

3.5. Tartışma

Bu bölümde, literatür taraması, belge analizi ve Trakya bölgesinde resmi kurumlardaki uzman kişiler veya yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucu araştırmanın bulguları tartışılacaktır. Bulgular, daha önce sunulan açıklayıcı çerçeve uygulanarak da yorumlanacaktır.

Bu tez çalışması Avrupa Yeşil Mutabakatında yer alan 8 ana hedef ile çizilen yol haritasında hedeflerin sürdürülebilirliğin tesisini sağlama konusunda Trakya bölgesi örneğinde yer alan Kırklareli, Tekirdağ, Edirne illerinin uyum sürecine odaklanmaktadır. Resmi kurumlar arasında Mutabakatın 8 ana hedefi ile bu hedeflere ulaşmada çizilen 8 eylem doğrultusunda faaliyetlerindeki uyum süreçlerine bakılmıştır. Bu konuda bölge yöneticilerinin konuyu nasıl algıladıkları ve bölgede Mutabakat kapsamında yapılanlar sorulmuştur.

Kırklareli ve Edirne illerinde yapılan mülakatlarda Avrupa Yeşil Mutabakatında oluşturulan sürdürülebilir politikaların mülakat yapılan kurumlarda az da olsa uygulanmaya başlandığı gözlemlenmiştir. Aşağıda Kırklareli ve Edirne illerinin Mutabakat içerisinde yer alan hedefler ve çizilen yol haritasındaki sürdürülebilir politikaları analiz edilmiştir.

3.5.1. ‘Tarladan Sofraya’: Adil, Sağlıklı ve Çevre Dostu Bir Gıda Sistemi Tasarlamak

Bu hedef doğrultusunda Kırklareli ve Edirne İl Tarım ve Orman Müdürlüklerinde sürdürülebilir politikalar bulunmuştur. Bulgularda ‘Tarladan Sofraya’ stratejisini İl Tarım Ve Orman Müdürlüğünün vizyon ve misyonu ile ilintili olarak söyleyebiliriz. Tarladan sofraya adil, sağlıklı ve çevre dostu gıda sistemini tasarlamak ve tarımsal üretime geçmek aynı zamanda toprak, su, hava kirliliği ile sonuçlandığını düşündüğümüzde toprağın arınık ve organikleştirilmesi önem arz etmektedir. Öyle ki; bu tarımsal ekim ürünleri yapısı itibarıyla yabancı otlardan arınık olması dolayısıyla tarımsal alanlarda ekimden sonra yabancı ot imhası için zirai ilaç kullanılmasının önüne geçilmektedir. Bilinçsiz yapılan zirai ilaçlamaların önüne geçilerek toprağın yapısı korunmaktadır. Kırklareli İl Tarım Ve Orman Müdürlüğünde İyi Tarım uygulamaları ile yapılan desteklemeler vardır. Tarım alanlarını sürdürülebilir sağlama hususunda Mazot, gübre ve toprak analizi desteği yapılmaktadır. Sertifikalı fide- fidan desteği verilmektedir. Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Tarım arazilerinin kullanılmasının etkinleştirilmesi sağlanmaktadır. Organik tarım teşviki yapılmaktadır. Organik gübre desteği verilmektedir. Sertifikalı fide- fidan desteği tarımsal temiz üretim açısından önemlidir.

Bu konuda Kırklareli İl Tarım Ve Orman Müdürlüğü toprağın yapısının bozulmaması için toprağın gereksiz yere gübrenmesi, üretim metotları, zirai ilaç kullanımı konusunda tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti ile üreticiye gerekli bilgiyi sunmaktadır. Gübreleme kontrolü aynı zamanda biyojojik çeşitlilik kaybının önüne geçmek içinde önemli bir adımdır. Tarımsal ekim alanlarının yaygınlaştırılması projesi ile tarımsal üretime verilen önemi göstermektedir diyebiliriz.

Mutabakatın ‘Tarladan Sofraya’ stratejisinde yer alan organik alanların genişletilmesi Kırklareli İl Tarım Ve Orman Müdürlüğü bünyesinde de yer almaktadır. Kırklareli’nde Organik Tarım için uygun kuzey kesimlerde organik tarım teşviki yapılmaktadır. Konvansiyonel tarım yerine uygun tarımsal alanlarda organik tarım teşviki verildiği görülmektedir.

Sürdürülebilir tarım faaliyetleri için mali destek önemli bir sorundur. Bu soruna karşın mali desteklemelerle üreticinin desteklendiğini görmekteyiz. Çevre ve aynı zamanda biyoçeşitliliğin koruma çabalarının güçlendirildiğini söyleyebiliriz.

‘Tarladan Sofraya’ stratejisinde sürdürülebilir tarım uygulaması için önemli yere sahip olan sınırlı kaynaklarımızdan olan su kaynağının israfının önüne geçmek için Edirne İl Tarım Ve Orman Müdürlüğünün yürütmüş olduğu ‘Tarımda Tasarruflu Su Kullanımı’ projesi suyun etkin ve sürdürülebilir kullanılması için önemlidir. Bu noktada su kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanması için ve gelecek nesillere aktarılması açısından, iklim değişikliğinin tarımsal üretim üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması aynı zamanda tarımsal sulamanın daha bilinçli ve etkin yapılabilmesi amacıyla ‘Ulusal Su Verimliliği Seferberliği’ başlatılmış olması bu konuda atılan önemli adımlardandır. Bu kapsamda düzenlenen panel sayesinde tarımsal üreticiler için bilinçlenme imkanı sağlamıştır.

Edirne İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde ‘Tarımda Tasarruflu Su Kullanımı’ projesi yürütmüştür. Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.

3.5.2. Ekosistemleri ve Biyoçeşitliliği Korumak ve İyileştirmek

Bu hedef doğrultusunda Kırklareli İl Orman Müdürlüğünde, ağaçlandırma programları uygulanmaktadır. Ağaç ekimleri, orman bakımı, orman restorasyonu gibi işlemler yapılmaktadır. Edirne İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde, ağaçlandırma programları uygulanmaktadır. Kırklareli Doğa Koruma Ve Milli Parklar Müdürlüğünde, Biyoçeşitliliği korumak ve iyileştirmek amacı ile ulusal, uluslararası ve yerel projeler uygulanmaktadır. Tür koruma eylem planları hazırlanıp uygulanmaktadır. Biyokaçakçılıkla mücadele konusunda uygulamalar yapılmaktadır. Tür koruma hususunda projeler hazırlanıp uygulanmakta. Avlanma takvimi oluşturulup türlerin korunması sağlanmaktadır. Ekosistemleri ve Biyoçeşitliliği Korumak ve İyileştirmek hedefi ile ilintili olan kurum olarak Kırklareli İl Orman Müdürlüğünü söyleyebiliriz. Mutabakatta yer alan Orman Ekosistemlerinin baskı altında olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda ormanların

sürdürülebilir ağaçlandırılması, ormanlaştırılması, bozulmuş ormanların iyileştirilmesi orman ekosistemlerini korumanın ve bu baskıdan kurtulma yolu olarak görülmektedir. Orman ekosistemlerinin iyileştirilmesi aynı zamanda karbon emiliminin artırılması için kilit rol oynamaktadır. Kırklareli İl Orman Müdürlüğünün ağaçlandırma projeleri, Mutabakatın bu hususta önerdiği adımları uyguladığını söyleyebiliriz. Ağaçlandırma projeleri, orman restorasyonu, ormanların iyileştirilmesi, gerekli yerlere ağaç ve tohum ekimi gibi uygulamalar sayesinde orman koruma ve iyileştirmeyi temel hedef alan uygulamalar yapıldığını görebiliriz.

Biyoçeşitliliğin kaybının önlenmesi ve biyoçeşitliliği artırma hedefiyle ilgili kurum olan Kırklareli Doğa Koruma Ve Milli Parklar Müdürlüğü bu konuda doğanın sürdürülebilir olmasını temel misyon alanı olarak oluşturmuş ve yönde projeler geliştirmektedir. Doğanın sürdürülebilir olması içinde doğanın korunması şartı oluşmaktadır. Doğa korunduğu takdirde burada yaşayan tüm canlı varlıkların devamlılığı sağlanabilir. Bu yüzden ulusal, uluslararası ve yerel olarak geliştirilen projelerle doğadaki türlerin varlığını kurum olarak koruma altına almaktadır.

Tür koruma eylem planları ile türlerin popülasyonlarının artış ve azalışları takip edilerek gerekli eylem planları oluşturularak habitatları koruma altına alınmaktadır. Popülasyonunda azalma gösteren türler için önlemler alınarak, takibi sağlanmaktadır.

Biyoçeşitliliği koruma ve azalmasının önüne geçmek için uygulanan diğer bir önlem olarak tür koruma eylem planlarından avlanma yasağını söyleyebiliriz. Oluşturulan avlanma takvimi ile hangi türün hangi zamanda ve ne kadar avlanabileceği belirlenmiştir. Avlanma takvimi türlerin üreme zamanlarını koruma altına alarak bu takvim dışına çıkanlara idari ceza uygulanmaktadır.

3.5.3. Toksik İçermeyen Bir Çevre İçin Sıfır Kirlilik Hedefi

Bu hedef kapsamında Kırklareli Belediyesi İklim Değişikliği Ve Sıfır Atık Müdürlüğü sıfır atık projesi ile kaynağından ayrıştırılmak suretiyle atıkları ayırarak bertarafını sağlamaktadır. Kırklareli İl Çevre, Şehircilik Ve

İklim Değişikliği Müdürlüğü ile koordineli olarak (ECBS) sistem ile atık takibi yapmaktadır. Atık su arıtma tesisi ile suyun dezenfeksiyonunu sağlamaktadır. Kırklareli Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Müdürlüğü ‘Sıfır Atık Mavi Hareketi’ projesiyle deniz çöplerinin temizlenmesine yönelik çalışma düzenlemektedir. Kırklareli il genelinde ‘Sıfır Atık Mavi Hareketi’ ile deniz çöpleri eylem planı hazırlanmıştır.

3.5.4. Araştırmaları Harekete Geçirmek ve Yeniliği Teşvik Etmek

Edirne İl Tarım ve Orman Müdürlüğü bu hedef çerçevesinde Tarımsal Yayım Ve Danışmanlık Hizmeti sunmaktadır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı Çerçevesinde Sürdürülebilirliğin Tesisi: Trakya Örneği başlıklı tezde ana bulgulara baktığımızda Mutabakatın 8 ana hedefi ile kurumların misyon ve vizyonlarının sürdürülebilir politikalar ürettiği görülmektedir. Mutabakatın 8 ana hedefe ulaşmada çizdiği yol haritasında oluşturulan ve hedeflere ulaşmak için hazırlanan eylemlerinde yapılması gereken uygulamaların mülakat yapılan kurumlarda da olduğu söyleyebiliriz. İklim ve çevre sorunlarına karşı sürdürülebilir politikalar her kurumda farklılık gösterebilmektedir. Ancak kaynakların etkin kullanımı hususunda mülakat yapılan kurumların dönüşümsel değişime açık olduğu saptanmıştır.

Diğer taraftan kurumlar arası koordineli çalışmada görülmektedir. Bu sayede daha etkili ve kalıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Görüşülen Kırklareli Belediyesi ve Kırklareli İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğünün atık toplama ve takibi buna örnek gösterilebilir.

SONUÇ

Bu tez çalışması Avrupa Yeşil Mutabakatında yer alan 8 ana hedef ile çizilen yol haritasında hedeflerin sürdürülebilirliğin tesisini sağlama konusunda Trakya bölgesi örneğinde yer alan Kırklareli, Tekirdağ, Edirne illerinin uyum sürecine odaklanmaktadır. Bu tez Avrupa Yeşil Mutabakatının Trakya bölgesinde nasıl algılandığı, nasıl yaklaşım gösterildiği ve Mutabakata uyum konusunda hangi faaliyetlerin gerçekleştirildiği sorularına odaklanmaktadır. Mutabakatla sektörel düzeyde uyumlaştırma süreci resmî kurumlarla yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler ışığında değerlendirilmiştir. Avrupa Yeşil Mutabakatının bahsi geçen 8 ana hedefi ile bu hedeflere ulaşmada çizilen 8 eylem doğrultusunda bölgedeki illerde gerçekleştirilen girişimler ve faaliyetler ortaya koyulmaya çalışmıştır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı, Avrupa Komisyonu'nun 2050 yılına kadar Avrupa Birliği'ni tamamen karbondan arındırılmış bir ekonomiye dönüştürmek için ileri sürülmüş temel politika stratejisidir. Bu strateji Avrupa'da enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesi, ekonomik büyüme ve istihdam yaratılması gibi hedefleri de içermektedir. Yeşil Mutabakat kapsamında birçok farklı alanda faaliyetler yürütülmekte, özellikle enerji, ulaşım, tarım, sanayi, bina ve atık yönetimi gibi sektörlerde sürdürülebilirlik önemsenmektedir. Bu amaçla, AB üye ülkeleri tarafından çeşitli politika ve yasal düzenlemeler yapılması, yeşil teknolojilerin ve sürdürülebilir üretim yöntemlerinin teşvik edilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapılması gibi önlemler alınmaktadır. Bu konuda Mutabakatın 2019 yılında ilanının ardından çok uzun bir süre geçmeden Türkiye 2021 yılında konuya dikkat çekmek ve yeşil ekonomik dönüşümü gerçekleştirmek ve iklim değişikliği ile mücadele etmek konusunda 'Yeşil Mutabakat Eylem Planı' hazırlamıştır. Sürdürülebilir, kaynakların etkin kullanımını hedefleyen yeşil bir ekonomiye geçişi sağlayacak olan bu planla tüm sektörleri içine alan bir politika olarak Ticaret Bakanlığı yol haritası çizmiştir. Bu bağlamda 9 ana başlık, 32 hedef ve 81 eylem Mutabakata uyum konusunda yol gösterici niteliktedir. Ne var ki bu gelişmelere rağmen tez kapsamında görüşülen kurumlardan alınan veriler

doğrultusunda Mutabakat hedeflerine uyum sürecinde paralel ilerlemeler kaydedilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Mutabakat hedeflerine uyum sürecinde Trakya bölgesindeki girişimlerin daha başlangıç aşamasında olduğu tespit edilmiştir.

Tez çalışması içinde Mutabakatta yer alan 8 hedefin saha araştırmasında yapılan mülakatlardan alınan bilgilerde bazılarının yer almadığı görülmektedir. Resmî kurumlardaki katılımcılardan alınan veriler ışığında tematik olarak bu hedeflerin altı doldurulmaya çalışılmış; ne var ki bazı hedefler konusunda hiçbir bilgi toplanamamıştır. Mutabakatta yer alan hedeflerle uyum konusunda net olarak şu hedef için şu plan ya da eylem gerçekleştirilmiştir şeklinde cevap alınamamıştır. Bu kapsamda Mutabakata uyum çalışmalarının oldukça sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmada Mutabakata uyum sürecinin çok ileri bir seviyede olmadığı başlangıç düzeyinde olduğunu söylenebilir. Ancak görüşülen resmî kurumlarda konunun farkındalık yarattığı ve ilerleyen süreçte bu farkındalığın artarak devam edeceği umulmaktadır. Sonuç olarak literatürde sürdürülebilirlik, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve bölgedeki kurumlardan 15 katılımcının görüşleri doğrultusunda yapılan bu çalışma bilimsel literatüre katkı sağlamasının yanı sıra, ulusal projeler ve politikalar üretme konusunda hem bölgedeki çalışmalara hem de Türkiye-AB ilişkilerinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

“Dünya 2021 Yılına 7.8 Milyar Kişiyile Giriyor”, *DW*,
<https://www.dw.com/tr/d%C3%BCnya-2021-y%C4%B1%C4%B1na-78-milyar-ki%C5%9Fiyle-giriyor/a-56011588> (Erişim: 22.12.2021).

“Glasgow İklim Paktı”, <https://marmara.gov.tr/uploads/old-site/2022/02/Glasgow-I%C4%B1klim-Pakti-1.pdf> (Erişim: 31.01.2023).

“IPBES 2019 Küresel Değerlendirme Raporu”,
<https://www.ipbes.net/news/ipbes-global-assessment-preview>
(Erişim: 11.01.2023).

“Sürdürülebilir Dairesel Tekstiller için AB Stratejisi”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0141> (Erişim: 29.01.2023).

“Yeşil Mutabakat Eylem Planı”, *Resmi Gazete*,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210716-8.pdf>
(Erişim: 26.03.2023).

ALTUNBAŞ, Derya. “Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye’deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C. 1, S. 1-2 (2003), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/46441> (Erişim: 20.12.2012), s. 104.

ARISOY, Hasan. “Avrupa Yeşil Mutabakatı”, Avrupa Tarım Ekonomistleri Derneği, https://www.researchgate.net/publication/357776134_AVRUPA_YESIL_MUTABAKATI (Erişim: 08.04.2023).

Avrupa Birliği, “Avrupa Birliği’nin Çevre ve İklim Değişikliği Politikası”, https://www.ab.gov.tr/fasil-27-cevre_92.html#:~:text=AB%20%C3%87evre%20m%C3%BCktesebat%C4%B1%2C%20hava%20kalitesi,ili%C5%9Fkin%20'yatay%20konular%C4%B1%20kapsamaktad%C4%B1r (Erişim: 02.04.2023).

Avrupa Birliği, “TEN-E Yönetmeliği”, https://www.ab.gov.tr/fasil-21-trans-avrupa-aglari_86.html (Erişim: 10.01.2023).

Avrupa Birliği, “Türkiye AB İlişkilerinin Tarihçesi”, https://www.ab.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerinin-tarihcesi_111.html (Erişim: 02.04.2023).

Avrupa Komisyonu “Map My Tree”, https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030/3-billion-trees_en (Erişim: 11.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “(Fit For 55’): İklim Nötr Olma Yolunda AB’nin 2030, İklim Hedeflerini Yerine Getirmek”, 550, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0550> (Erişim: 03.02.2023).

Avrupa Komisyonu, “2020 Yeni Sanayi Stratejisinin Güncellenmesi: Avrupa’nın Toparlanması için Daha Güçlü Bir Tek Pazar Oluşturma Bildirisi”, https://commission.europa.eu/system/files/2021-05/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf (Erişim: 14.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “2030 İçin Yeni AB Orman Stratejisi”, 572 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0572> (Erişim: 11.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “55’e Uygun: AB Üye Ülkeler İçin Emisyon Azaltma Hedeflerini Güçlendiriyor”, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/08/fit-for-55-eu-strengthens-emission-reduction-targets-for-member-states/> (Erişim: 03.02.2023).

Avrupa Komisyonu, “Adil, Sağlıklı Çevre Dostu Bir Gıda Sistemi İçin Tarladan Sofraya Stratejisi”, 381 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381> (Erişim: 19.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Avrupa Beceri Gündemi”,
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223> (Erişim:
28.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Avrupa İçin Bir Yenileme Dalgası-Binalarımızı Yeşillendirmek, İstihdam Yaratmak, Yaşamları İyileştirmek”, 662, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1603122220757&uri=CELEX:52020DC0662> (Erişim: 25.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Avrupa İçin Yeni Bir Sanayi Stratejisi”, 102, Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1593086905382&uri=CELEX%3A52020DC0102> (Erişim: 14.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Avrupa İklim Hukuku”,
https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_en (Erişim: 12.02.2022).

Avrupa Komisyonu, “Avrupa Sosyal Fonu”, <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en/what-esf> (Erişim: 28.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Avrupa Yeşil Anlaşması”, 640, Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN#document1> (Erişim:
27.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Avrupa Yeşil Mutabakatı”,
<https://www.inovasyon.org/images/makaleler/kitaplar/yesilavrupamu-tabakati.pdf> (Erişim: 11.01.2022).

Avrupa Komisyonu, “Avrupa Yeşil Mutabakatı”,
<https://www.yesildusunce.org/avrupa-yesil-mutabakati-turkce-cevirisi-yayinlandi/> (Erişim: 17.05.2023).

Avrupa Komisyonu, “Beyaz Kitap-Geleceğin Kimyasallar Politikası için Stratejisi”, 0088 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52001DC0088> (Erişim: 12.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Döngüsel Ekonomide Plastik İçin Bir Avrupa Stratejisi”, 28 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal->

content/EN/TXT/?qid=1516265440535&uri=COM:2018:28:FIN
(Erişim: 17.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Döngüyü Kapatmak-Döngüsel Ekonomi İçin Bir AB Eylem Planı”, 614 Finali, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614> (Erişim: 17.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Hava, Su, Toprak İçin Sıfır Kirlilik Hedefine Doğru – Daha Sağlıklı İnsanlar İçin Daha Sağlıklı Bir Gezegen İnşa Etmek”, 400, Final, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12588-Towards-zero-pollution-in-air-water-and-soil-EU-action-plan_en (Erişim: 11.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Horizon Europe”, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en (Erişim: 27.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Just Transition Finansman Kaynakları”, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism/just-transition-funding-sources_en (Erişim: 29.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Piller İçin Stratejik Eylem Planı”, 293 Final, [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2018\)293&lang=tr](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2018)293&lang=tr) (Erişim: 17.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Pillere İlişkin Stratejik Eylem Planının Uygulanması: Avrupa’da Stratejik Pil Değer Zinciri Oluşturma”, 176 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2019:176:FIN> (Erişim: 17.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Temel Bir Ulaşım Dönüşümü: Komisyon Yeşil Akıllı ve Uygun Maliyetli Ulaşım Planını Sunuyor”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2329 (Erişim: 29.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Toksik Olmayan Bir Çevreye Doğru Sürdürülebilirlik İçin Kimyasallar Stratejisi”, 667, Finali, <https://eur->

lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A667%3AFIN (Erişim: 14.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Uluslararası Sürdürülebilir Finans Platformu”, https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/international-platform-sustainable-finance_en (Erişim: 31.01.2023).

Avrupa Komisyonu, “Natura 2000”, https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm (Erişim: 11.01.2023).

BAYDEMİR, Tuncay. *TUBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi*, (2021), ss.13-29. <https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/system/files/makale/yesil.pdf> (Erişim: 08.04.2023).

BOZLAĞAN, Recep. “Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı”, *Journal of Social Policy Conferences*, S. 50, (2005), ss.1012.

BRIGGS, Helen. “Antroposen Çağı: İnsan Yapımı Nesnelerin Ağırlığı Dünyadaki Tüm Canlıların Ağırlığını Aştı”, 2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55252792>, (Erişim: 18.12.2021).

Eur-lex, “Adil Geçiş Fonunun Kurulması”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1056> (Erişim: 29.01.2023).

Europe Union “Natur Afrika”, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/46d59486-093d-11ec-b5d3-01aa75ed71a1> (Erişim: 31.01.2023).

European Commission, “AB Enerji Yoğun Endüstrilerin 2050 Ana Planı”, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/38402> (Erişim: 14.01.2023).

European Union, “Binaların Enerji Direktifi”, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/;ELX_SESSIONID=FZMjThLLzfxmmMCQGp2Y1s2d3TjwtD8QS3pqdkhXZbwqGwlgY9KN!2064651424?uri=CELEX:32010L0031 (Erişim: 22.01.2023).

European Union, “Enerji Performans Direktifi”, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_2018.156.01.0075.01.ENG (Erişim: 25.01.2023).

European Union, “Gençlik Garantisi”, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081> (Erişim: 28.01.2023).

GEDİK, Yasemin. “Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma”, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, C. 3, S. 3, (2020), ss. 199.

GILMAN, Robert. “Sürdürülebilirlik”, <https://www.context.org/about/definitions/#uia-aia-declaration> (Erişim: 13.12.2021).

GILMAN, Robert. https://www-context-org.translate.goog/about/who-we-are/robert-gilman/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc (Erişim: 13.12.2021).

Green Paper on the Urban Environment, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e4b169c-91b8-4de0-9fed-ead286a4efb7/language-en> (Erişim: 31.12.2022).

GROBER, Ulrich. “Sürdürülebilirliğin Mucidi”, https://web.archive.org/web/20190620143155/https://www.zeit.de/1999/48/Der_Erfinder_der_Nachhaltigkeit (Erişim: 04.04.2023).

GÜL, Hüseyin. “Kentleşme, Çevre, Yerel Politika ve Sürdürülebilirlik”, *Çevre Sosyolojisi*, (ed). Muammer Tuna, Anadolu Üniversitesi Yayını, 5.Baskı, 2016.

IEA, “2050’ye Kadar Net Sıfır Küresel Enerji Haritası İçin Yol Haritası”, <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050> (Erişim: 16.01.2022).

İktisadi Kalkınma Vakfı, “AB Yeşil Mutabakatı Temel Unsurları ve Yol Haritası”, https://www.ikv.org.tr/images/files/AB_Yesil_Mutabakatı_Temel_Unsurlari_ve_Yol.pdf (Erişim: 10.01.2022).

- KAÇAKER, Doğukan. *Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekonomik Büyüme ve Ekolojik Bozulma İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul, 2021.
- KILIÇ, Selim. “Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Ekonomik Boyutuna Ekolojik Bir Yaklaşım”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47, (2012), ss. 204. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/5697> (Erişim: 30.12.2021).
- KOÇAK, Hüseyin ve MEMİŞ, Kamile. “Ulrich Beck’in Risk Toplum Teorisi Bağlamında Güvenlik ve Özgürlük İkilemi”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.19, S.2, (2017), ss. 257-258, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/403930> (Erişim: 04.01.2022).
- KURNAZ, Levent. (2020), “Biyçeşitliliğin Korunması için AICHI Hedefleri”, <https://yesilgazete.org/biyocesitliligin-korunmasi-icin-aichi-hedefleri/> (Erişim: 11.01.2023).
- KÜÇÜK, Kenan Yusuf. (2020), “AB’nin Yeni Afrika Strateji Belgesi: Güncel Sorunlar ile Uzun Vadeli Çıkarlar Arasında Bocalama”, <https://www.indyturk.com/node/147471/d%C3%BCnyadan-sesler/ab%E2%80%99nin-yeni-afrika-strateji-belgesi-g%C3%B> Cncel-sorunlar-ile-uzun-vadeli (Erişim: 31.01.2023).
- MALTUS, R, Thomas. “Nüfus Üzerine Bir Deneme”, *Gece Kitaplığı*, ed. Sevil Zengin, Ankara, 2018
- MORALES, Eva. “Toprak Anaya Saygı Duyalım”, (2007). <http://boliviarising.blogspot.com/2007/09/lets-respect-our-mother-earth.html?m=1> (Erişim: 18.12.2021).
- ODABAŞI, Yavuz. “Tüketim Toplum”, *Ekonomi Sosyolojisi*, ed. Veysel Bozkurt ve Fatime Güneş, 2012.
- OECD, “OECD ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri: Evrensel Amaç ve Hedeflere Ulaşma”, <https://www.oecd.org/dac/sustainable-development-goals.html> (Erişim: 15.01.2022).

ÖZMEHMET, Ecehan. “Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergi*, C.3, S.12, (2008), s. 1855.

Ticaret Bakanlığı, “Yanı Başımızdaki Dev Pazar Avrupa Birliği”, <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/yani-basimizdaki-dev-pazar-avrupa-birligi#:~:text=%C3%9C%lkemiz%2C%202022%20y%C4%B1%C4%B1nda%20AB'nin,ihracat%C4%B1m%C4%B1zda%20ilk%20s%C4%B1rada%20yer%20almaktad%C4%B1r.> (Erişim: 02.04.2023).

Ticaret Bakanlığı, “Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021”, <https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf> (Erişim: 26.03.2023).

TUNA, Muammer. *Küresel Çevre Hareketleri*, Anadolu Üniversitesi Yayıncılık, 5. Baskı, 2016.

United Nations, “Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi”, <https://sdgs.un.org/2030agenda> (Erişim: 11.01.2022).

YENİ, Onur. “Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 3, (2014), s. 185. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/287214> (Erişim: 02.01.2022).

EKLER

EK 1: ETİK KURUL İZNİ

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu

Sayı : E-35523585-302.99-43121
Konu : Etik Kurul İzni Hk. (Meliha BERBER)

11.03.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 17.02.2022 tarihli ve E-82006232-302.99-41012 sayılı yazınız.

İlgi yazınız gereği, Enstitünüz Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Meliha BERBER'in "**Avrupa Yeşil Mütabakatı Çerçevesinde Sürdürülebilirliğin Tesisi: Trakya Örneği**" adlı çalışması Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu tarafından incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda; Kurulumuzca çalışmanın etik açıdan sakınca içermediğine karar verilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal ÇAĞLAR
Kurul Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 4VOL-2DL1-8BMA Belge Doğrulama Adresi : <https://ebysorgu.klu.edu.tr>

Adres: Kırklareli Üniversitesi Rektörlüğü Kayalı Yerleşkesi

Telefon No : 0 2882129670

e-Posta :

Fax No : 0 288 2129679

İnternet Adresi : <http://www.klu.edu.tr>

Bilgi İçin :Seher USKE

Bilgisayar İşletmeni

Dahili No:

EK 2: MÜLAKAT SORULARI

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI ÇERÇEVESİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TESİSİ: TRAKYA ÖRNEĞİ

MÜLAKAT SORULARI

1. Kurum ve kuruluş adı? Göreviniz?
2. Çevresel sürdürülebilirlik için kurum/ kuruluşun uyguladığı çevresel yönetim nelerdir?
3. Kurum /kuruluş olarak ,Sürdürülebilir kaynak kapsamında ,ürünün yeniden kullanımı ve geri dönüşüm stratejisi olarak oluşturulan stratejiler nelerdir ?
4. Kurum /kuruluş olarak ,Sürdürülebilir kentleşme ve sürdürülebilir kentsel kalkınma için , Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde orta vadede hedeflenen 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik hangi uygulamalar yapılmaktadır?
5. Kurum / kuruluş olarak Sürdürülebilir kentleşme ve sürdürülebilir kentsel kalkınma için Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde uzun vadede hedeflenen 2050 yılına kadar sera gazı emisyonlarının net olarak sıfırlanmasına ilişkin uzun vade de 2050 yılına kadar gelecekte uygulanması planlanan hedefler nelerdir?
6. Kurum / kuruluş olarak, Sürdürülebilir gelecek için Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde yer alan temiz, ulaşılabilir ve güvenli enerji sağlama konusunda geliştirilen araçlar nelerdir?
7. Kurum / kuruluş olarak, Avrupa Yeşil Mutabakatı sürdürülebilir ekonomi için stratejik öneme sahip olan “döngüsel eylem planı” çerçevesinde tüm sektörlerle rehberlik ederek özellikle tekstil, inşaat, elektronik ve plastik gibi kaynak-yoğun sektörlerle odaklanmaktadır. Bu kapsamda bu sektörler için bu politika çerçevesinde atılan adımlar nelerdir?

8. Kurum/ kuruluş olarak, Sürdürülebilir ve akıllı hareketliliğe geçişin hızlandırılması için yaptığınız projeler nelerdir?

9. Kurum/ kuruluş olarak, tarladan sofraya stratejisi ile sürdürülebilir gıda yönetimi için mutabakat kapsamında neler yapılmaktadır? Tarımsal sürdürülebilirlik için ve aynı zamanda gıda sistemlerinin sera gazı emisyonlarını sıfıra indirmek için, tarımda uygulanması planlanan stratejiler nelerdir?

10. Kurum/ kuruluş olarak, kentsel alanlarda biyoçeşitliliği artırmak için doğayı iyileştirme adına neler yapılmaktadır?

11. Kurum/kuruluş olarak, sürdürülebilir ürün sağlama noktasında hangi materyaller ikincil olarak kullanılmaktadır ?

12. Mutabakat çerçevesinde sürdürülebilir ürün politikası içerisinde yer alan ikincil materyal kullanımında tüketicinin aktif rol üstlenmesi, bilinçlendirilmesi, yeniden kullanılabilen, onarılabilen ürünleri seçmelerine imkan tanıyacak bilgilere ulaşmasını sağlayacak politikalar geliştirilmiştir. Bu amaçla, kurum/kuruluş olarak tüketiciyi bilinçlendirme noktasında atılan adımlar nelerdir?

13. Mutabakat kapsamında karbon ayak izini takibi ve karbon kaçağının önüne geçmek için geliştirilen emisyon takip sistemi (ETS)mevcuttur. Enerji ve ısı üretimi, yoğun sektörler(petrol rafineleri, Demir-Çelik, alüminyum, çimento, cam ,seramik , kağıt, karton ,asit, ticari havacılık gibi sektörlerdeki tesislerini ETS sistemine katılımını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede Kurum/kuruluş olarak bu tesislerin (Karbondioksit, nitrozoksit, perflorokarbon) ölçümleri yapıp raporlanmakta mıdır?

14. Kurum/kuruluş olarak mutabakatın “Orman Stratejisi” içinde yer alan bu ilkeler doğrultusunda geliştirilen projeler nelerdir?

15. Kurum/kuruluş olarak mutabakat çerçevesinde belirtilen toksik içermeyen bir çevreyi teminat altına almak adına yürütülen sürdürülebilirliği

(hava , su, toprak) için sıfır kirlilik hedefiyle öncelikle büyük endüstriyel tesislerden kaynaklanan kirliliğin önüne geçilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda hava, su ve toprak kirliliğinin önüne geçmek için alınan önlemler nelerdir?

